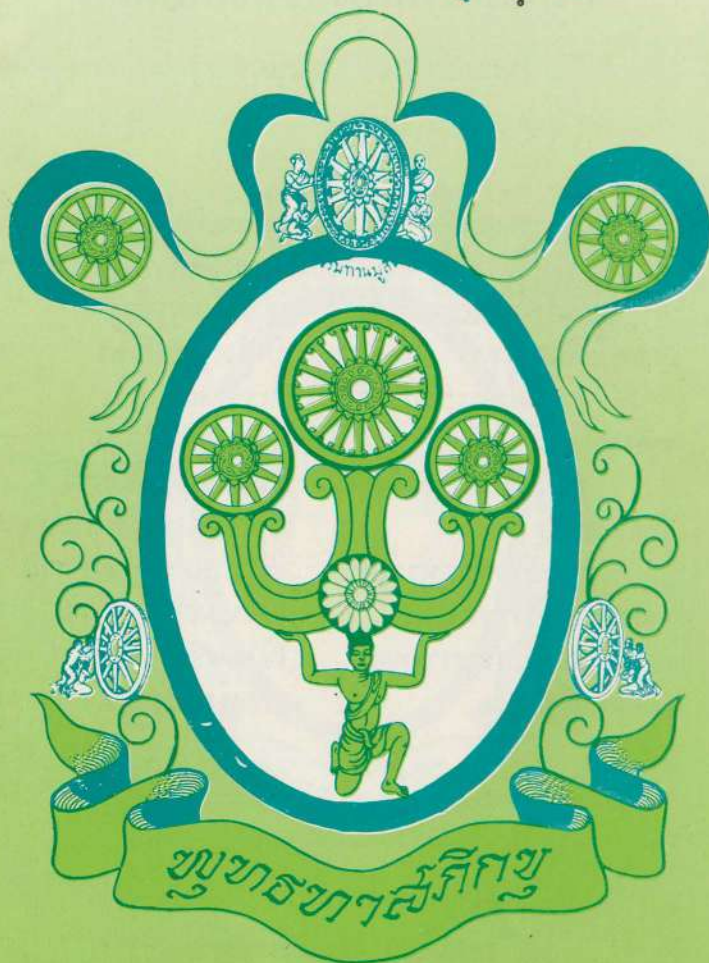

อตัมมยตาเท่าที่ควรจะรู้จักกันไว้บ้าง

BIA-P.2.3.1/3-57

และ

อตัมมยตาช่วยได้ในทุกกรณี

[ชุดหมอนล้อ อันดับ ๕๗]

อุทิศนา

จักรธรรมะมาลัย	จะหมนท้าวทั้งราชตรี
แผ่ธรรมะรังษี	ตามพระพุทธทรงประสงค์ ฯ
มันหมายจะเสริมศาสน์	สถาปนโลกให้อยู่ยง
ปลอดภัยพินาศ, คง	เป็นโลกศุขสถาพร ฯ
หากแล้งพระธรรมญาณ	อันธพาลกลีบร
จะครองโลกเป็นอากร	ให้เลวลู่อัดจรจฉาน ฯ
จะทกข์ทนทั้งคืนวัน	พิฆาตกันบมีประมาณ
ด้วยเหตุอหังการ	เข้าครองโลกวิโยคธรรม ฯ
บรรษัทพระพุทธองค์	จึงประสงค์ประกอบกรรม
ตามแนวพระธรรมนำ	ให้โลกผ่องม่องพ้นภัย ฯ
เผยแผ่พระธรรมทาน	ให้ไพศาลพิชิตชัย
แปดหมื่นสี่พันนัย	อุทิศท้าวทั้งราชตรี ฯ

พ.ท.

๒๕๒๓

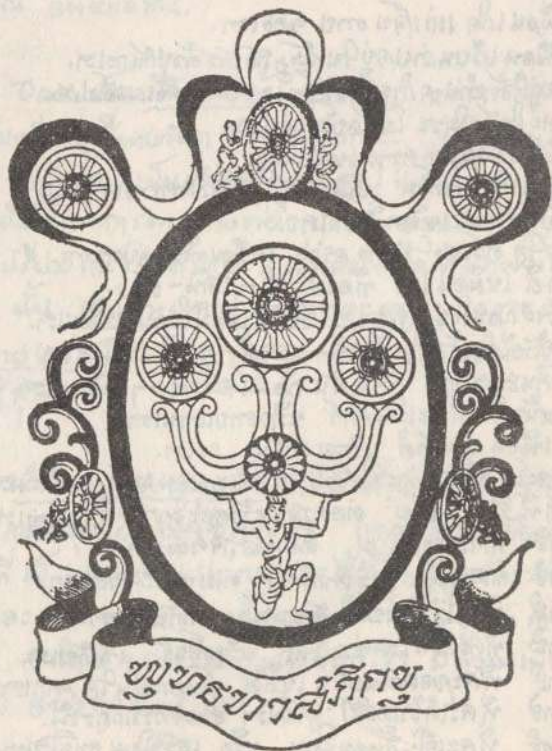

อตัมมยตาเท่าที่ควรจะรู้จักกันไว้บ้าง

และ

อตัมมยตาช่วยได้ในทุกกรณี

[ชุดหมอนล้อ อันดับ ๕๗]

ศรัทธาบริจาค

ของผู้มาเยี่ยมสวนโมกข์แต่ละปี

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : ๕,๐๐๐ เล่ม

๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕

๑๖ ทักท้วงเพื่อนฝูงด้วยโคลงว่า

เขาเป็นเพื่อนเกิด แก่เจ็บตาย ขอบใจเขา.
 เขาขึ้นเพื่อนไว้บนลำปอกอยู่ในวิญญูพิงดาว ตัวปอกเขา.
 เขาก็ลากอยู่ใต้ ลำปอก กิเลส เข็มอันเขา ขอบใจตั้งเผลอไปส่วน
 เขาก็มาคอยให้ละไมละไม ไม่น้อยไปกว่าเรา.
 เขาข้อมพคั้งเผลออย่างสุภาพ เขามีอนเรา.
 เขาก็ไม่รู้ตัวเกิดมาทำไม เขามีอนเรา ไม่น้อย คึกกัฬพาทหา เขามีอนเรา.
 เขาก็ไม่ยอมอย่าง เขามีอนเราใครยั้ง.
 เขาก็ อากศรูด ตัวเผลอไปอย่างอย่าง เขามีอนทั้งเรากับพระจำ.
 เขาก็ชอบก ฮี เขามีอนเรา ก็ชอบก ฮี - ไต่หน้ - ฮีง
 เขาก็ ผักคะ กอบใหญ่ และ เขาเข้ขยับ เข็มอันเือกาศเขมีอนเรา.
 เขาก็ สู้กชี่ ก็คะขี้ ฮี - ฮีกชี่ - ขลชชี่ - คมชี่ เขมีอนเรา.
 เขาเป็น คนระฆังชก ก็ขี้ขี้มีน ใจอัน และโรอย่างๆ เขมีอนเรา.
 เขาไม่มี หน้าที ก็คะเป็นพุกๆ ขี้โรอหอบแทนเรา.
 เขาเป็น เพื่อนร่วมชกชี่ ร่วม ศำสนา กะเรา.
 เขาก็ ทำอะไร ด้วย ความดีใจชั่วถิ่น และ ผลน ผลัน เขมีอนเรา.
 เขามี หน้าที รั้งมือขอย อดกรอบ คริวของ โภา มีหัวขอยเรา.
 เขามี สักชี่ ก็คะ สักชี่ขม อหมพชี่ กิจของเขา.
 เขามี สักชี่ ก็คะ สักชี่ (แม่ ศำสนา) อหมพชี่ กิจของเขา.
 เขามี สักชี่ ก็คะ ชี่ สักชี่ สักชี่ช่น เพ่งกน กิขเรา.
 เขามี สักชี่ ก็คะ เขิน ไรคช่น ตีท ขี้โรเขินขี้ เพ่งกนเรา.
 เขามี สักชี่ ก็คะ ขอบคุดความ ข้อย เผลอ เขินอกเขินใจ อกาเรา.
 เขามี สักชี่ ก็คะ ไรรับข้อย จากเรา อหมพช่น กะเรนี้.
 เขามี สักชี่ ก็คะ เขิน สักชี่ขม ขี้โร สักชี่ขม อหมพช่น.
 เขามี สักชี่ ก็คะ เขิน แก่ช้อ กอนเขินแก่ช้ออื่น.
 เขามี สักชี่ เข็มขมขยขม เข่มกน กิขเรา สักชี่ขม กะขยขมในกิด
 ภาคะกิดกนอย่างนี้ กะเขมีกน ขี้โรเขิน กิดกน.

ใบพระเวศม์, โข
66 ม.๑๖๓.๗.๑๖

ผู้บันทึกฉบับนี้

คำปรารภ

การวัดค่าอันหนึ่งคือ คิดหาขนาดของปริมาณที่ ซึ่งโดย
แห่ง ก็โดยของขนาดที่ปรากฏอันหนึ่งคือปริมาณ เป็นวัตถุ
ประสงค์ ส่วนแต่ในโลกเรา และมีความวิตก ปรากฏตาม
โดยตาม จนหมดสิ้น.

ตาม: เป็น ปรัชญาอันหนึ่ง ของชีวิต, แต่เขาสนใจ
กันเพียงปรัชญาอันหนึ่งที่พูดกันว่าร่วมสมัย. ชีวิตที่ขาด
ปรัชญาอันหนึ่ง เป็น ชีวิตที่ขาดแล้ว แต่เป็นของสูญ-
เสีย ยิ่งไปกว่า การขาดอย่างร่วมสมัย เพราะขาดปรัชญาอันหนึ่ง ซึ่ง
นั้นเป็นปรัชญา อันได้โดย. ความมี ชีวิตที่ปรากฏ
ตาม: นั้น เป็น ความหมาย ของแต่ละคน และเขาก็
ต้องการแก่กันและกัน และ การที่ ชีวิตอันหนึ่ง
เป็นที่สุด.

เป้าหมายของมนุษย์ ที่ถูกต้องที่สุด คือ การที่
คน มีความสุขเป็นอันดี และมีความรักอันหนึ่ง
ชนิดหนึ่ง เป็นประโยชน์ แก่ตนและผู้อื่น อยู่ทุกการ-
อันหนึ่ง และตลอดเวลา. ^{ขั้น} ชีวิตอันหนึ่ง ^{ขั้น} ชีวิตอันหนึ่ง ^{ขั้น} ชีวิตอันหนึ่ง
ที่ทุกอัน ชนิดหนึ่งคือ การที่จะหาความ
มนุษย์ อย่างถูกต้อง และ สุขสบาย.

อุดมคติของเรา เรา เรา เรา เรา เรา เรา เรา
การที่ คำปรารภ การที่ ชีวิตอันหนึ่ง ชีวิตอันหนึ่ง ชีวิตอันหนึ่ง
นั้นดี; เรา เรา เรา เรา เรา เรา เรา เรา

พระเจ้าพระบรมมหาราชวังทรงพระประชวรเป็นอันหนักด้วยไข้หวัดใหญ่; พระเจ้า
 รัชกาลที่ ๖ เสด็จเสวยพระสุธารน้ำเย็นเพื่อคลายไข้หวัด-แค้น-เจ็บ-ตา; พระเจ้า
 รัชกาลที่ ๖ ทรงพระประชวรด้วยไข้หวัดใหญ่เป็นอันหนักด้วยไข้หวัดใหญ่
 นานๆ; พระเจ้าทรงสามารถขับไล่ความทุกข์ร้อนด้วยพระทัยที่
 กว้างไกล และฝึกหัดความรู้อย่างดีด้วยวิธีที่
 ง่ายใหม่ ๆ ๑๐๐ วิธี; พระเจ้าทรงมองเห็นชัดถึงความทุกข์
 ที่ว่า ทรงทำพระงานในหน้าที่ของชนทุกพระองค์ ทรงมีพระ
 พละกำลัง นั่นคือ ทรงปฏิบัติหน้าที่อย่างดี และเป็นที่ประจักษ์ชัด
 สุดในทางศาสนา; และพระเจ้าทรงเห็นถึงความทุกข์
 แท้จริงของพระองค์ที่เรียกว่า "โทษโศรกของกรรม" คือเหตุ
 - ๑๖๖ - มหาราช-พระบรมมหาราชวัง ทรงมีพระทัยที่
 แห่งนี้อยู่ในพระทัย ทรงมีพระทัยที่
 แห่งนี้อยู่ในพระทัย ทรงมีพระทัยที่

อยู่นั้นโดยนั้น ก็จะเป็นผลในโลกที่ทั้งโลกนี้ของดราม
 ด้ปลื้มใจกันแล้วเป็นอันมากที่สมมุติแบบของดราม
 บรมราช สามารถเจริญ พินิจพิจารณาเหตุผล ที่สูงยิ่งขึ้นไป.

ข้อความนี้ กล่าวถึงนมาถสำหรับโลกมารดา ครุหา-
 ๑๖๖๖ โดยตรง, แต่ทั้งนี้หากแต่เพียงผลได้ไปถึง ๑๖๖๖
 ได้ก่อนได้บ้างแล้ว ของพระบรมมหาราชวังด้วย
 สู้ใหม่ได้ประจักษ์ความสำนึก ในพระปวงสุตนะแห่งวิญญู
 ของพระบรมมหาราชวัง ลูกหลาน ที่ได้รู้กันดีที่ตามนี้ที่สิ่งทรง
 ทุกๆคนเถิด ลึกเป็นมรรคาแล้ว อันที่แห่งนั้นลบล้างได้ทั้ง

พระบรมมหาราชวัง

ไม้ทองพลาราม ๑๖๖๖
 ๑๖๖๖ พ.ศ. ๒๔๖๖

อดัมมยตา

เท่าที่ควรจะรู้จักกันไว้บ้าง.

วันนี้จะได้บรรยายในหัวข้อว่า อดัมมยตาเท่าที่ควร
จะรู้จักกันไว้บ้าง.

ต้องทำความเข้าใจกันเล็กน้อย เกี่ยวกับเรื่องธรรมะ
ที่สูง ซึ่งมักจะถูกถือกันว่า ไม่ควรเอามาพูดกับคนทั่วไป
หรือว่าคนแรกศึกษา; ก็มีคนเขาคัดค้าน แม้ที่สุดแต่เรื่อง
อนัตตา สุนฺณุตตา เขาก็ยังว่า ไม่ควรที่จะเอามาพูดกับคนแรก
ศึกษา, เคยถูกเขาคัดค้านมาแล้ว แต่เราก็ไม่ถือเอาเป็น
เรื่องสำคัญอะไร เพราะว่ามันเป็นเรื่องชั้นหัวใจ ก็ควรจะ
ทราบไว้บ้าง.

อดัมมยตาเป็นเรื่องสูงสุด ถึงขนาดที่ว่า ถ้าไม่มีเรื่องนั้นก็ไม่มีพุทธศาสนา ไม่มีศาสนาอื่นสอนสูงขึ้นมาจากนั้น, นี้ได้สอนมาจนถึงสูงสุด แล้วก็ไม่มีใครจะสอนให้สูงไปกว่านี้ได้อีกต่อไป. พระพุทธเจ้าเมื่อก่อนจะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า เกี่ยวศึกษาในสำนักครูบาอาจารย์ต่าง ๆ คนสุดท้ายก็สอนเรื่อง แนวสัญญาณาสัญญาตนะ; พระสิทธัตถะท่านไม่พอใจ บอกลาแล้วก็ไปหาเอง ก็พบสูงถึงเรื่อง อดัมมยตา คือ ระเบียบเสียซึ่งภพทั้งปวง มันสูงกว่าแนวสัญญาณาสัญญาตนะ และก็ไม่มีใครจะสอนให้มากไปกว่านี้ได้อีก.

เราก็ควรจะทราบไว้ในฐานะเป็นหลัก เป็นเนื้อเป็นตัวด้วย เป็นหัวใจด้วย ของพระพุทธศาสนา, แล้วยิ่งกว่านั้น มันก็มีทางที่จะนำมาใช้ได้ แม้แก่คนธรรมดาสามัญ คนทำอะไร ทำนา ทำสวน ใช้อดัมมยตาได้ตามสมควรแก่อัคตภาพ.

จิตคงความเป็นประภัสสรไว้ได้

เพราะมีอดัมมยตา.

ตามตัวหนังสือ อดัมมยตา แปลว่า ไม่สำเร็จมาแต่ปัจจัยเครื่องปรุงแตงนั้น ๆ มันยังฟังไม่ค่อยจะรู้เรื่อง; ไม่สำเร็จมาแต่ปัจจัยที่เข้ามาปรุงแต่ง ให้เป็นอย่างนั้นให้เป็น

อย่างนี้ หมายความว่า บัจจัยปรุงแต่งไม่ได้, ถ้าบัจจัยปรุงแต่ง
ได้ จิตมันก็เป็นไปตามที่บัจจัยปรุงแต่ง มันก็ผิดจากจิตเดิม
มันก็ต้องเป็นทุกข์.

จิตเดิมแท้ไม่มีกิเลส ตามปกติไม่มีกิเลส แต่ถ้ามี
อะไรมาเป็นบัจจัยปรุงแต่ง มันก็กลายเป็นผิดจากจิตเดิม ก็คือ
จิตที่ใหม่ขึ้นมา, แล้วก็ เป็นไปตามบัจจัยที่เข้ามาปรุงแต่ง
มันก็เป็นทุกข์นั่นเอง. หลักสำคัญที่สุดมันมีว่า จิตแท้ ๆ,
จิตที่ไม่มีอะไรเข้าไปยุ่งค้ำยนั้น มันไม่มีความทุกข์ เรียกว่า
จิตประภัสสร มันไม่มีความทุกข์; แต่ถ้าว่า เกิดอะไรขึ้น
มันก็ไม่ประภัสสร มันเป็นไปตามสิ่งที่เข้ามาเกี่ยวข้องปรุงแต่ง
มันก็เป็นทุกข์ ถ้าไม่มีอะไรมาปรุงแต่ง มันคงเป็นประภัสสร
และไม่มีทุกข์. ถ้าไม่ให้อะไรเข้ามาปรุงแต่งได้ ก็ต้องมี
อตัมมยตาที่วั้น : ภาวะที่เรียกว่าอตัมมยตา ภาวะ
ที่จะเข้ามาปรุงแต่งนั้นปรุงแต่งไม่ได้, ก็เป็นจิตที่ไม่ถูก
ปรุงแต่ง ไม่เป็นจิตใหม่ ก็คือเป็นจิตเดิมแท้ที่ไม่มีอะไรเข้ามา
เกี่ยวข้อง, มันก็ไม่มีความทุกข์ เป็นจิตเกลี้ยงอยู่ตามเดิม.
ดังนั้น สิ่งที่ทำจัดสิ่งที่เข้ามาปรุงแต่ง ไม่ให้ปรุงแต่งได้นั้น
เรียกว่า อตัมมยตา.

สิ่งปรุ่่งแต่งจิตที่ควรรู้จัก.

ที่นี้กล่าวกันถึงสิ่งที่จะเข้ามาปรุ่่งแต่งจิต ว่ามันได้แก่
อะไรบ้าง; ข้อนี้มีมากหลายอย่าง ก็ควรจะรู้จักไว้ ว่า ถ้า
ไม่มีสิ่งเหล่านี้เข้ามาปรุ่่งแต่ง จิตจะเป็นจิตเดิมแท้ เป็นจิต
ประภัสสร จิตเกลี้ยง จิตไม่มีกิเลส ไม่มีความทุกข์ แล้วก็
จะมีแต่สติปัญญา ตามธรรมชาติของจิตประภัสสรนั้น.

สิ่งปรุ่่งแต่งที่ควรรู้จัก ที่เป็นภายในก็มี ภายนอก
ก็มี, แล้วก็อัสสาหะ คือเส้นที่ช่วยวนของสิ่งต่าง ๆ, แม้ที่สุด
แต่สิ่งที่เป็นไปตามธรรมชาติ ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ที่มันทำให้
มีอิทธิพลเหนือจิตใจ มันก็มีเหมือนกัน.

ตัณหา มานะ และทิฏฐิ คือปัจจัยภายในที่ปรุ่่งแต่งจิต.

สิ่งปรุ่่งแต่งที่ว่าเป็นภายใน ก็ได้แก่สิ่งที่เรียกว่า
ตัณหา ความอยาก นี้ก็ปรุ่่งแต่ง, สิ่งทีเรียกว่า มานะ สำคัญ
มันหมายอย่างนั้นอย่างนี้ คือดีกว่า เลวกว่า เสมอกัน มานะนี้ก็
ปรุ่่งแต่ง, ทิฏฐิ ความคิดเห็น ว่าเป็นอย่างนั้น ว่าเป็นอย่างนี้
โดยความเห็น ก็เรียกว่าปรุ่่งแต่งเหมือนกัน.

ถ้าค้นหาเข้ามาปรุงแต่ง มันก็คือเป็น อุปาทาน
แล้วก็เป็น ทุกขิ, ถ้ามานะเข้ามาปรุงแต่ง มันก็เกิด ตัวตน
ยกหูชูหาง, ถ้า ทิฏฐิ เข้ามาปรุงแต่ง มันก็คิดเห็นไปตาม
ทิฏฐินั้น ๆ ก็เป็น มิจฉาทิฏฐิ, คำว่า ทิฏฐินี้ หมายถึง มิจฉาทิฏฐิ.

ทิฏฐินี้มี ๒ ชนิด ถ้าเป็น สัมมาทิฏฐิ มันก็ปรุงแต่ง
ที่จะไปสู่ นิพพาน, ปรุงแต่งสำหรับจะไปสู่ นิพพาน ก็แปลว่า
มันต้องละสภาพเดิมด้วยเหมือนกันแหละ แต่ว่ามันเป็นไป
ในทางดี, ถ้า มิจฉาทิฏฐิ ปรุงแต่ง มันก็เป็นไปในทางไม่ดี
ใช้ไม่ได้.

ค้นหา มานะ ทิฏฐิ เหล่านี้มันมีอยู่หรือเกิดอยู่ ก็เกิด
ในภายใน จึงเรียกว่า บััจฉัยภายใน จะจัดเป็นพวก รัम्मมารมณ
ก็ได้.

อายตนะภายนอก คือ บััจฉัยภายนอกที่ปรุงแต่งจิต.

ส่วน บััจฉัยภายนอก บััจฉัยภายนอกนี้เอาที่เป็นรูปธรรม
คือ รูป เสียง กลิ่น รส โสภณูปะ ๕ อย่างนี้เป็นรูปธรรม,
รัम्मมารมณนั้นเอาไปไว้เป็น บััจฉัยภายในเสีย. ทั้งหมดมันมี

๖ อย่าง รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์, รูป
เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ๕ อย่างแรกนั้นถือว่ามันเป็นข้าง
นอก มันอยู่ข้างนอก เรียกว่าบัจจัยข้างนอก มันก็ปรุงไปตาม
แบบบัจจัยภายนอก.

เรื่องบัจจัยปรุงแต่งนี้ ก็ควรจะรู้ไว้ให้พอสมควรว่า
มันคืออย่างไร. เราถูกบัจจัยปรุงอยู่เสมอตลอดเวลา, คน
ธรรมดา^๕ถูกบัจจัย ๕ อย่างนี้ปรุงอยู่เสมอ. บางเวลาก็เป็น
บัจจัยภายในปรุงแต่ง บางเวลา^๕ก็บัจจัยภายนอกปรุงแต่ง,
ทั้งนี้ เพราะเรามีตา มีหู มีจมูก มีลิ้น มีกาย มี ๕ อย่าง
ที่เรียกว่าฝ่ายรูปธรรมนี้.

ขอให้มองเห็นว่า ถ้าไม่มีอายตนะเหล่านี้ ก็อท
หู จมูก ลิ้น กาย^๕ นี้ มันก็ไม่รู้สึกอะไรได้, มันก็เหมือนกับ
สิ่งที่ไม่มีชีวิต ไม่รู้สึกอะไรได้ เป็นก้อนหินไปเลย; แต่
เพราะมีตา หู จมูก ลิ้น กาย^๕ ก็มีการรู้แจ้งทางตา รู้แจ้งทางหู
ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย มันก็มีสิ่งที่เข้ามาตอง ๕ อย่าง,
แล้วนั้นแหละ คือ สิ่ง^๕ที่เรียกว่าโลก โลกไม่มีอะไรมากไป
กว่า ๕ สิ่ง^๕.

สิ่งที่มีอยู่ในโลก ที่มันเกี่ยวข้องกับเราก็คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ที่จะเข้ามาทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ถ้าขาดไปเสียอย่างใดอย่างหนึ่ง ส่วนนั้นมันก็เหมือนกับไม่มี ไม่รู้ เช่น หูหนวกก็ไม่มีเสียง, ตาบอดก็ไม่มีรูป เป็นต้น; เมื่อยังมีครบทั้ง ๕ อยู่ ก็นับว่าโชคดีที่จะได้รู้ โลกครบในทั้ง ๕ สิ่งในส่วนภายนอก.

ที่ในส่วนภายในที่เป็นธัมมารมณีนั่น ก็เข้าไปอยู่ในพวกที่ว่า ประุงกันจนเป็นตถเทหา มานะ ทิฏฐิ แล้วก็ประุงต่อไปจนเป็นอุปาทาน แล้วเป็นความทุกข์. จะต้องมองให้เห็นชัดว่า ถ้าไม่มีประุงภายนอก คือไม่มีการประุงทางตา หู จมูก ลิ้น กาย มันก็มีประุงภายในของมันได้ทางธัมมารมณ, มันประุงภายในคิดไปถึงสิ่งแต่ก่อน แม้แต่สิ่งที่ไม่มาก็คิดนึกได้ด้วย ความจำ ด้วยความคิด มันก็มาประุงแต่งจิตได้; เรื่องความจำแต่กาลก่อนนั้น เอมาคิดนึกแล้ว มันก็ทำให้เกิด รัก โกรธเกลียด กลัว ใค้เหมือนกัน.

นี่คนเรานึกให้ตีเสียก่อน ว่าตัวเราเองมันถูกประุงอยู่เสมอ, ตาเห็นรูป ก็เกิดความรู้สึกนึกคิดอย่างนั้น อย่างนั้นอย่าง

โน้นไปตามเรื่อง เป็นวิญญาน เป็นผัสสะ เป็นเวทนา ความ
รู้สึกพอใจไม่พอใจ, แล้วเกิดค้นหาไปตามนั้น เกิดอุปาทาน
ไปตามค้นหา ก็มีตัวตน ชันมาเป็น ของหนัก เป็น ของ
ทุกข์. ทางเสียงก็เหมือนกัน กลิ่นก็เหมือนกัน รสก็เหมือน
กัน โผฏฐัพพะก็เหมือนกัน แต่เราไม่สนใจ มันจึงเหมือนกับ
ไม่มีอะไร; แต่ว่ามันปรุงอยู่ตลอดเวลา.

เหมือนอย่างที่กำลังฟังอยู่นี้ มันก็มีเสียง เป็นเสียง
ก็ปรุงแต่งให้เกิดความรู้สึกทางหู ถ้าชอบใจก็เกิดความรู้สึกไป
อย่าง ไม่ชอบใจก็เกิดความรู้สึกไปอย่าง, ไม่อยากฟังก็มี
อยากฟังก็มี, แล้วถ้าไม่อยากฟังก็คิดต่อไป ที่จะทำอย่างนั้น
จะทำอย่างนั้น, ถ้าอยากฟังก็คิดต่อไปจะทำอย่างนั้น จะทำ
อย่างนั้น ไปตามเรื่องของมัน, นี้ก็เรียกว่าปรุง.

แม้กลางวัน มีตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ อยู่อย่างนี้ มัน
ก็ยังเป็นเรื่องธัมมารมณได้. เพราะว่าหลังจากที่มันปรุงด้วย
ตา หู จมูก ลิ้น กาย แล้ว ก็เอาไปปรุงทางจิตใจทางธัมมา-
รณได้อีกทีหนึ่ง. รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ นั้นมัน
ปรุง ปรุงชันเป็นอารมณ์เกิดขึ้นมาในจิตใจ, อารมณ์นั้นก็

ธัมมารมณฺ์ปรุํจจิตใจต้อไปอืกทงหนึ่ มันลยครบท้ง ๖ ;
เพ็ญแต่ว่ามันจะปรุํงพร้อมกันทีเดียวท้ง ๖ นั้นไมได้ แต่มัน
ปรุํงได้ท้กอย่งท้ง ๖ อย่ง.

นี่สัํงที่ปรุํง ปรุํงแล้วมันก็มีผลเบ็ญอย่งอืน สรุํป
ควมแล้วก็เก็ค พอใจไมพอใจ สขหรือท้กข.

**อัสสาทะของกามธาตุ รูปธาตุ และอรูปรธาตุ
คือบัจฉยที่ปรุํงแตงจิต.**

ทีนึ่ สัํงที่เร็ยกว่า อัสสาทะ อัสสาทะก้านภษาไทย
ท้องเปลว่า เสน่หึ่ คือสัํงยัวยวนใจ, ดัํงคุดใจ, ประทับใจ,
ควมประทับใจ. อัสสาทะจะเปลว่า รสอร้อยก็ได เสน่หึ่
หรือรสอร้อย รสอร้อยของธาตุท้งสาม หรือเสน่หึ่ของธาตุ
ท้งสามก็ได.

อันแรกคือ กามธาตุ เร็องกาม เร็องเพศ รสหรือ
เสน่หึ่ของเร็องกามเร็องเพศนึ่ ร้ายเรงเท่าไรก็รูกัน พอจะ
รูกัน ไมค้องมาบรยาย; มันพอใจทีจะเป็นอย่งนึ่ จน
หลงคิคอยู่ในกาม พอใจกาม บุษากาม ยีคดิอากามเบ็ญสัํงสูงสุด.

เมื่อจิตมันยังต่ำมาก ธรรมจางิตที่ยังต่ำมาก ก็บูชา
 กาม บุษากามธาตุ คือเรื่องทางเพศ, นี่ก็ไปบูชาเองก็แล้วกัน.
 แม้ว่าจะชอบเงินบุชาเงิน มันก็เอาไปหากาม เป็นเครื่องมือ
 หากาม, จะบูชาทรัพย์สมบัติ ก็เพื่อเป็นเครื่องมือหากาม,
 จะบูชาอำนาจวาสนาศักดิ์อะไรอะไร มันก็เพื่อใช้หากาม
 การมีอำนาจวาสนานั้นมันใช้หากามได้เก่ง.

คนที่อยู่ในระดับนี้ คือว่าบูชาอัสสาทะของกามธาตุ,
 มันก็เป็นอย่างนี้ เป็นชั้นธรรมตา มนุษย์ธรรมตาก็มี, เป็น
 ชั้น เทวตาในสวรรค์ชั้นกามาวจร เทวตาทั่วไปก็มี. มันจะมาก
 ทามความคิด, ความคิดมีเท่าไรก็บูชามากเท่านั้น คนมี
 ความคิดเท่าไร ก็บูชากามเท่านั้น, พวกเทวตาในสวรรค์
 มีความคิดเท่าไร ก็หลงไหลในกามเท่านั้น, พวกสัตว์มีความคิด
 น้อย ไม่ถึงกับบูชากาม แต่ก็ตกอยู่ภายใต้อำนาจกาม พอใจ
 ในกามเหมือนกัน. สัตว์นั้นเวลาที่มันจะคิดนึกถึงกาม บูชา
 กามมันน้อย น้อยกว่าคนมาก; คนนี้ย่อ अवตติ ไปนักใน
 แง่นี้ สัตว์มีความรู้สึกทางกามารมณ์เป็นชั่ว เป็นครู่ เป็นขณะ
 เป็นฤดูกาล, คนนั้นมันตะพึด มันขยายให้เชื่องให้มากกว่าความ

เป็นจริง จนบ้างหลังเลย. ถ้าอยู่ในพวกนี้ก็เรียกว่า อัสสาทะ
ของกามธาตุ เสน่ห์ รสอร่อยของกามธาตุ.

ที่^{๕๗}อีกพวกหนึ่งไม่แล้ว ไม่เอากามธาตุแล้ว ก็เลื่อน
ขึ้นไปเป็น รูปธาตุ ไม่เกี่ยวกับกาม, เป็นรูปบริสุทธิ์ล้วน ๆ
ที่เขามักจะเรียกกันว่า รูปพรหม มีโลกอยู่ที่ไหนก็ตามใจเขา
เรียกว่า รูปพรหม มีโลกของเขา เรียก รูปโลก; แต่เราจะชี้
กันง่าย ๆ ที่นี้แหละ เมื่อจิตไม่บุขากาม ไปหลงไหลอยู่ในรูป
ล้วน ๆ ก็เรียกว่ารูปธาตุ, เมื่อเมื่อกามมันก็ไปที่รูปนั้นแหละ
ยังไม่เมื่อกามก็อยู่ที่กาม. ลองกិតดูเองง่าย ๆ ว่า บางคน บุข
การพนัน เช่นชอบเล่นไพ่ยิ่งกว่ากามก็มี, ชอบของเล่น ของ
แพง ของเก่าก็มี, ดอกไม้ ของหอม นก สัตว์ สัตว์เลี้ยงก็มี
บุขาหลงไหล, พวกนี้ต้องจัดไว้ในชั้น รูปธาตุชั้นแล้ว.

ส่วน รูปธาตุชั้นสูง ขึ้นไปอีก ก็บุขาความสุขอันเกิด
มาแต่รูปฌาน, สมาริที่มีรูปเป็นอารมณ์ ได้มาเป็นรูปฌาน
แล้วก็รสมันอร่อยไปอีกทางหนึ่ง ไม่เกี่ยวกับกาม แต่ก็มี
รสอร่อยถึงจิตใจด้วยเหมือนกัน, เพราะฉะนั้น เขาจึงจัดไว้ว่า
เป็นอัสสาทะด้วยเหมือนกันแหละ. รสของฌาน, ความสุข

ที่เกิดจากฉาน จึง कुछใจเป็นเสน่ห์ เป็นอัสสาทะ, ค่ำกลอน
 ที่เขาว่า เข้าฉานนานนับเดือน ไม่เขยื้อนเคลื่อนไหวกาย จำศีลกิน
 วาตา เป็นผาสุกทุกคืนวัน, นี่เป็นสิ่งที่มิได้ มีได้เพราะ
 อัสสาทะของฉาน ของรูปฉาน. พวกฤๅษีมีบ้างพวกทำ
 อย่างนี้ได้ หรือเป็นอยู่ด้วยอาการอย่างนี้ พอใจในฉาน
 จำศีลกินวาตา เพราะที่ไม่สนใจเรื่องอาหารอะไรนัก; กิน
 ไบไม้ กินไบหญ้า กินอะไรไปตามเรื่อง แล้วก็อยู่ด้วยความสุข
 ที่เกิดจากฉาน.

ที่นี้ ถ้าสูงขึ้นไปอีก ละเอียดยประณีตขึ้นไปกว่านี้ก็
 อรูปธาตุ เอาสิ่งที่ไม่มรูปรูปมาเป็นตัวพอใจหลงไหล; อำนาจ
 วาสนาก็ได้ บุญกุศลอะไรก็ได้ น้อย่างทำอย่างเร็ว, กระทั่ง
 ว่าอรูปฉาน อรูปสมาบัติ ความสุขที่เกิดจากอรูปฉาน อากา-
 สานัญญาตนะ, วิญญานัญญาตนะ, อากิญจัญญาตนะ,
 กระทั่งเนวสัญญานาสัญญาตนะ อันสุดท้าย ที่อาจารย์คน
 สุดท้ายของพระสิทธัตถะ คือ อุทกคาบส รามบุตร ทำอยู่
 สอนอยู่.

อรูปฉานมีอัสสาทะจึง कुछอย่างละเอียดยประณีต มัน
 สามารถที่จะ कुछคนประเภทนั้น แต่ไม่สามารถ कुछคน

บ้างกามดอก, พวกที่บ้าในกามธาตุไม่ชอบ แม้แต่รูปฌานชั้น
เขาก็ไม่ชอบ. ฉะนั้น รูปฌานหรืออรุฌาน ก็เป็นที่พอใจ
ของคนที่สูงขึ้นไปกว่ากาม, คนที่อยู่ในกามธาตุก็พอใจแต่
ในกามธาตุ ถึงไปหารูปธาตุ อรูปธาตุ เขาไม่เอาดอก จน
กว่าจะเลื่อนขึ้นไป มันเบื่อแล้วก็จะเลื่อนขึ้นไป ๆ.

มีอยู่สามระดับอย่างนี้ ต่ำมากที่สุดคือกาม ถูกกันกับ
วิสัยสัญชาตญาณของคนธรรมดาสามัญทั่วไปที่บูชากาม. ดูเอา
เองก็แล้วกัน บางที่เรานั้นแหละกำลังบูชากาม เพราะไม่รู้
เรื่องรูปเรื่องอรูป หมายถึงสิ่งสูงสุดเพียงแต่กาม, ทำงาน
หาเงินไว้มาก ๆ แล้วก็มีเรื่องเกี่ยวกับกามนี้แหละ กับคู่สมรส
กับอะไรให้ดีที่สุด, ให้ฉันทวิเศษที่สุด แล้วก็เท่านั้น คิดได้
เพียงเท่านั้น, ก็มีเพียงเท่านั้น. มีจิตใจพอใจในกาม อัสสาทะ
คือกามก็ปรุงแต่งให้คิด ให้นึก ให้ทำ ให้ชวนชวน จนได้ไป
เป็นทาสกาม อยู่ในเมืองมนุษย์ก็เป็นทาสกามในเมืองมนุษย์,
ไปอยู่ในเมืองสวรรค์ก็เป็นทาสกามในเมืองสวรรค์.

กามในเมืองมนุษย์นั้น ยิ่งย่ำวานน้อยกว่ากามใน
เมืองสวรรค์, คิดดูให้ดี เขาว่าทำบุญไปเกิดในสวรรค์ ได้กำไร ;
เรามองอีกแง่หนึ่งว่า ขาดทุนยับยับเลย เพราะไปหลงกาม

หลงกามารมณ์มากกว่าอยู่ในเมืองมนุษย์เสียอีก. ฉะนั้น
 การไปเกิดในสวรรค์ชั้นกามาวจร จะไม่ใช่กำไรเสียแล้ว, มัน
 ขาดทุนลึกเข้าไปอีก คือมัวเมาในกามมากกว่าที่อยู่ในเมือง
 มนุษย์เสียอีก.

ข้อนี้ก็มีสิ่งที่น่าหัวเหมือนกัน มีกล่าวไว้ในบาลี
 เมื่อพวกเทวดาบางคนจะต้องจุติ คือตาย ก็สงสัยหรือมีปัญห
 ว่าจะไปเกิดที่ไหนดีต่อไปนี้, ไปตามเพื่อนคนนั้นคนนี้ ไปตาม
 ถึงหัวหน้าเทวดา, หัวหน้าเทวดาก็บอกไปเกิดในเมืองมนุษย์
 แหละตี เพราะที่โลกมนุษย์มีพระรัตนตรัย หาพระรัตนตรัย
 ได้ง่ายกว่าในเมืองสวรรค์ ก็เลยตกลงว่ามาเกิดในเมืองมนุษย์,
 จุติจากเมืองสวรรค์มาเกิดในเมืองมนุษย์ เพราะมันมีอะไร
 ดีกว่า นี่มันหลอกกันอยู่อย่างนี้.

รู้เอาเองเถอะว่า กามก็มีเสน่ห์ไปตามแบบกาม, รูป
 ก็มีเสน่ห์ไปตามแบบรูป, อรูปก็มีเสน่ห์ไปตามแบบของอรูป
 แล้วแต่ว่าจะอยู่ในพวกไหน ในระดับไหน. ถ้าจะเอาชั้นแล้วๆ
 มาพูดกันว่า บางคนอยู่ในโลกมนุษย์ เกิดไปบูชาของเล่น
 ของที่ไม่ใช่กามอะไรก็ได้, ยิ่งกว่ากาม. ผมเคยรู้จักคน

คนหนึ่ง ชอบนกเขามาก, เล่นนกเขาจนไม่ได้แต่งงาน
 จนไม่ได้มีโอกาสแต่งงาน คนนี้บูชานกเขาเป็นสรณะเลย;
 รู้จักกันดี เขาก็ชอบใจนกเขาของเขาเหมือนกันแหละ แต่ไม่
 ถึงกับอย่างนั้น. บูชาสิ่งที่มิใช่กาม เป็นรูปล้วน ๆ. จะเป็น
 เสียง กลิ่น หรืออะไรก็ตามที่มันล้วน ๆ บางคนหลงไหลใน
 ทัศน์ไม้แปลก ๆ สัตว์เลี้ยงแปลก ๆ อันนี้ก็ไม่ว่าใจที่จะมีเหย้า
 มีเรือน นี่เป็นรูปธาตุดังกล่าว.

สิ่ง^{๔๔}ที่อยู่และเป็นไปตามธรรมชาติ คือปัจจัยที่ปรุงแต่งจิต

ที่^๕ สิ่งที่เป็นไปตามธรรมชาติ หมายถึงเหตุการณ์
 ต่าง ๆ ตามธรรมชาติที่มันจะเกิดขึ้น เป็นอุปัทโศกอย่างนั้น
 อย่างนี้ น้ำท่วม ไฟไหม้ หรือพายุร้ายกาจที่ทำให้ตายกัน
 มาก ๆ. สิ่งเหล่านี้ก็มีอำนาจปรุงแต่งจิตเหมือนกัน ให้ โกรธ
 ให้ กลัว ให้ สะดุ้ง ให้ หวาดเสียว. ถ้ามี อดัมมยตา ก็ไม่
 หวาดเสียว มันเช่นนั้นเอง ไฟมันจะไหม้โลกก็ไม่หวาดเสียว
 ถ้ามีอดัมมยตา, เคี้ยว^๕นี้เพียงแต่พายุจะมานก็อกสนขวัญหาย
 แล้ว.

สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ แม้ที่สุดแต่โรคภัยไข้เจ็บ
ที่มันมีมาตามธรรมชาติมันก็ทำให้จิตใจเป็นทุกข์เหมือนกัน;
ถ้ามี อตัมมยตา ก็ไม่หวั่นไหว มันเช่นนั้นเอง, มันเช่นนั้น
เอง ปราภฏการณ์ตามธรรมชาติ เหตุการณ์ของธรรมชาติ
จะมีอย่างไร แปลกประหลาดอย่างไร ก็ไม่หวั่นไหว.

แล้วก็มี ความตื่นเต็น อีกพวกหนึ่ง ความตื่นเต็น
ของแปลกของประหลาด ความตื่นเต็นมันก็ไม่ใช้กาม มันก็
ไม่เชิงรูป. ของประหลาดที่เห็นแล้วก็สะกึ่งหวาดเสียวแล้วตื่น
เต้นหรืออัสจรรย์ เช่นพวกกายกรรมชั้นที่มีชื่อเสียง เทียว
แสดงทั่วโลก, กายกรรมกวางเจาน์ผมก็ไม่ได้ไปดู แต่ดูทีวี
ก็รู้สึกว่ คงจะตื่นเต็นกันมากแหละ ขยหัวแพงโบลหลาย ๆ
ร้อยบาท คนเข้าไปดูก็ตื่นเต็น; ถ้ามี อตัมมยตา ก็ไม่ตื่นเต็น
มันก็เช่นนั้นเอง เช่นนั้นเอง ไม่ตื่นเต็นกับมัน. นี่เรื่อง
ที่ทำให้ตื่นเต็น ที่ทำให้ต้องไปดูมวย ไปดูฟุตบอล ไปดูกีฬา
ไปดูอะไรต่าง ๆ ล้วนแต่ตื่นเต็น, ถ้ามี อตัมมยตามันก็ไม่ตื่น
เต็น แต่มจะเห็นเป็นเรื่องไม่จำเป็น ไม่ต้องไปเสียเวลากับ
มัน.

นี่คำว่าบัจจัยเครื่องปรุงแต่ง มีอยู่อย่างนี้, ทำให้จิต
 ที่เคยเกลียด เกลียดเย็น เกลียดสงบ เกลียดหยุด พลั่งขึ้นมา เป็นจิต
 ใหม่ แล้วก็มี ความทุกข์ยากลำบาก เรียกว่าของปรุงแต่ง สิ่ง
 ปรุงแต่ง บัจจัยปรุงแต่ง แล้วก็ให้เกิดความรู้สึก ซึ่งอาจจะ
 สรุปลงได้ว่า พอใจหรือไม่พอใจ เท่านั้นแหละ. ที่นั้นจะเป็น
 ไปทางไหนก็เป็นไปแหละ : พอใจก็เกิดกามตัณหา ภวตัณหา,
 ไม่พอใจก็เกิดวิภวตัณหา ก็เป็นไปตามแบบของตัณหา มีความ
 ทุกข์ ไปตามแบบนั้น, รู้จักโดยคาดคะเนเอาก็ได้ ถ้าเรา
 ไม่ตื่นเต้น เราจะเป็นอย่างไร? ถ้าเราไม่ตื่นเต้นในสิ่งที่เขา
 ตื่นเต้นหลงใหลมัวเมา.

ถ้ามีทิวฏฐิตุกต้องไม่เป็นมิชฌาทิวฏฐิตุก มันจะไม่กลัวผี
 ไม่กลัวตาย หรือจะไม่อะไรหลาย ๆ อย่าง. เคี้ยวนี้มันไม่มี
 ทิวฏฐิตุกต้อง ทิวฏฐิตุกก็ปรุงแต่งให้กลัวผี กลัวตาย กลัว
 เจ็บกลัวไข้ หวาดผวาอยู่ตลอดเวลา แม้แต่กลัวความมืด,
 หนักเข้าก็กลัวจิ้งจกตุ๊กแก แม้กระทั่งกลัวลูกหนู กิ้งกือ;
 ลองคิดดูเถอะ กลัวลูกหนู กลัวกิ้งกือ มันไม่สักเท่าไร มัน
 ปรุงแต่งจิตได้ถึงขนาดนั้น ถ้ามีอัมมมยตา มันเป็นไปไม่ได้
 ดอก. แต่มันก็ลำบากเหมือนกันแหละ ที่จะให้เด็กเล็ก ๆ

มือตัมมยตามมาแต่ในท้อง มันก็มีไม่ได้ แต่ขอให้รู้ไว้ว่า ถ้ามี
มันก็ไม่ต้องกลัว.

นี้เรียกว่าสิ่งปรุงแต่งภายนอกก็มี ภายในก็มี ตาม
ธรรมดามีอยู่ทั่วไปก็มี เกิดอยู่ตามธรรมชาติก็มี, ถ้าปรุงแต่ง
ให้จิตผิดจากปกติเดิมไม่ได้ นั่นแหละคือ อตัมมยตา; มี
ประโยชน์หรือไม่มีประโยชน์คิดเอาเอง จะเอามาใช้กันได้หรือ
ไม่ ก็มาคิดดูกันเอง. เขาว่าสูงเกินไป เราว่าไม่สูงเกินไป
เอามาใช้ได้ อยู่ในวิสัยที่จะเอามาใช้ได้ ไม่ให้ความคิดเลว ๆ
ปรุงแต่งให้นิยมการกระทำชั่ว, นี้มันก็ใช้ได้ แม้แต่ชาวนา
ชาวสวน กรรมกรหรือคนขอทาน. เมื่อไม่ตกอยู่ใต้วิสัยการ
ปรุงแต่งที่โง่เขลา มันก็ไม่ลำบากเดือดร้อนมากแหละ ขอให้
เข้าใจ.

เวทนาคือผลของการปรุงแต่ง.

ไหน ๆ พุคแล้วก็พุทให้เลยไปเสียเลยว่า สิ่งเหล่านี้
เข้ามาแล้ว มันก็ปรุงแต่งโดย ๒ ความหมาย ให้พอใจ หรือ
ให้ไม่พอใจ มันมี ๒ คำเท่านั้นแหละ พอใจหรือไม่พอใจ.

พุดถึงคนธรรมดา ก่อน ถ้าปรุ้งแต่งเกิดเป็นเวทนา
 แล้วก็พอใจหรือไม่พอใจ แล้วก็เกิดอหัตถา เกิดตัวกุ
 ของกุ. ความพอใจหรือไม่พอใจของคนธรรมดานั้น จะ
 ปรุ้งแต่งจนเกิดอหัตถา ตัวตนของตน ตัวกุของกุอย่างนั้น
 อย่างนั้นขึ้นมา, พอเกิดอหัตถาแล้วก็เกิดอหัตถินยา มันก็เป็น
 ทุกข์แหละ; เรียกว่าพอใจหรือไม่พอใจนี้มันปรุ้งขึ้นเป็น
 อหัตถา เป็นอหัตถินยา แล้วก็ต้องเป็นทุกข์ไปตามแบบคน
 ธรรมคาที่มีอหัตถา.

พระอรหันต์กับนิพพาน ๒ ประเภท.

ที่^๕พระอรหันต์ เอาเป็นพระอรหันต์เลย, พระ-
 อรหันต์ชั้นต้น คือประเภทสอุปาทิเสสนิพพานนั้น ความ
 พอใจหรือไม่พอใจยังรู้สึกอยู่ แต่ไม่ปรุ้งแต่งเป็นอหัตถา;
 มันเป็นเรื่องเล็กหน่อย แต่ว่าถ้าเข้าใจไว้ได้ก็ดีเหมือนกัน.
 พระอรหันต์ประเภทสอุปาทิเสสนิพพานนั้น อินทรีย์คือตา หู
 จมูก ลิ้น กาย ใจ ยังไม่ถูกกำจัด, ยังรับรู้เวทนา เป็นพอใจ
 หรือไม่พอใจ รู้ แต่ไม่ปรุ้งแต่งเป็นอหัตถาหรืออหัตถินยา ตีกว่า
 ปุตุชน. ปุตุชนถ้าได้ความพอใจหรือไม่พอใจ มันก็ปรุ้งแต่ง

เป็นตัวคนเป็นของตน จนเป็นทุกข์, พระอรหันต์ชั้นต้น
รู้สึกเป็นพอใจหรือไม่พอใจเหมือนกันแหละ แต่ไม่ปรุงแต่ง
เป็นอัตตา อัตตนิยา ก็เลยไม่เป็นทุกข์.

ที่^๕ พระอรหันต์ชั้นที่ ๒ คือชั้นเลิศ ก็มีอนุปาทิสเส
นิพพานธาตุ, พระอรหันต์ประเภทนี้เวทนาไม่อาจจะรู้สึกพอใจ
หรือไม่พอใจ เป็นสักว่าเวทนา ไม่เป็นความพอใจหรือไม่
พอใจ, เพราะฉะนั้นปัญหาที่ไม่มี มันไม่มีทางที่จะปรุงเป็น
ตัวตนหรือเป็นของตน เป็นเวทนาเย็นเวทนาหยุด.

พระอรหันต์ที่แรก เวทนาไม่เย็น ยังมีพอใจยังมีไม่
พอใจ แต่ก็^๕ไม่ปรุงแต่งเป็นตัวตน, พระอรหันต์ที่ ๒ นี้ เวทนา
เย็นสนิท ไม่อาจจะ^๕เป็นพอใจหรือไม่พอใจ, มันก็เลิกกัน.

สอฺอนุปาทิสเสนิพพานธาตุ ตามพระบาลีเป็นอย่าง^๕,
แต่ที่สอนกันอยู่ในโรงเรียนนั้นไม่ใช่อย่าง^๕นี้ อย่าเอามาวิจารณ์
ให้เสียเวลา; เขาสอนว่า พระอรหันต์ยังเป็น ๆ เรียกสอฺอนุปา-
ทิสเส พระอรหันต์ตายเรียกอฺอนุปาทิสเส; นำหัวที่สุด,
ไม่รู้เอามาแต่ไหน ตายแล้วจะมีประโยชน์อะไร จะมีปัญหา
อะไร.

ไม่ต้องตายคอกนิพพาน^๕, สันนิเลสแต่ว่าเวทนา
ยังไม่เย็น ยังรู้สึกเป็นสุขหรือทุกข์ แต่ก็ไม่ได้เกิดอุปาทาน
นี้แหละพระอรหันต์ที่ ๑; พระอรหันต์ที่ ๒ ไม่มีเวทนา
ที่เป็นพอใจหรือไม่พอใจ เจ็บ เย็นไปหมด นี่ก็อนุปาทิสถ
นิพพาน. เป็นเรื่องสูงมากไปแล้ว, เกี้ยวจะว่าเอาเรื่องสูง
เกินไปมาพูดให้ฟัง แต่ว่ามันมีเค้าเงื่อนที่พอจะเข้าใจได้ พอ
จะจำไว้และจะมีประโยชน์; ถ้าจะศึกษาพุทธศาสนากันจริงๆ
แล้วก็ต้องรู้เรื่องเหล่านี้.

เวทนาเป็นจุดเริ่มต้นของความทุกข์.

สิ่งปรุงแต่งมันมาสรุปอยู่ที่เวทนา, มันจะมีอะไร
ก็ตาม รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส อะไรก็ตาม มันเกิดเป็น
เวทนา แล้วเวทนานั้นมันปรุงแต่งตัวกูของกู แล้ว
เป็นทุกข์. ถ้าเวทนาปรุงแต่งไม่ได้เท่านั้น จบ หมด, โดย
ผลของอหิมมยตา ปรุงแต่งไม่ได้ เวทนาปรุงแต่งไม่ได้โดย
ประการใดๆ; ถ้าเวทนายังปรุงแต่งได้ ก็ต้องเป็นไปตาม
ยถากรรม.

มันมีอะไรมาปรุงแต่งได้ แล้วมันก็ทำให้เกิดความรู้สึกเลวร้ายที่เป็นทุกข์ ความรักบ้าง ความโกรธบ้าง ความเกลียดบ้าง ความกลัวบ้าง ความตื่นเต้นบ้าง วิดกกังวลบ้าง อาลัยอาวรณ์บ้าง อิจฉาริษยาบ้าง หวงบ้าง หึงบ้าง, หลงในของคู่ไม่หยุดไม่หย่อน เคี้ยววกเคี้ยวลบ, เคี้ยวติเคี้ยวขั่ว แล้วมันก็วิ่งไปหมด ร้อนไปหมด, นี่การปรุงแต่ง. เมื่อไม่ถูกปรุงแต่ง สิ่งเหล่านั้นมันไม่มี จิตมันก็เกลี้ยง, มันก็หยุด, มันก็เย็น, มันก็สงบ, มันก็สบาย.

เวทนาคำนี้มันมีความหมายเหลือประมาณ, เวทนา^๕มันเป็นนายเหนือหัวสัตว์ทุกตัว, คนทุกคนในโลก รวมทั้งเราช่วยทุกคน, ถ้าคุณมองไม่เห็นก็ไม่เห็น ถ้ามองเห็นก็จะเห็น. เราทำอะไร ๆ มันก็ทำไปเพื่อ สุขเวทนา, จะหาเงินหาทรัพย์สมบัติ เกียรติยศชื่อเสียง บุตรภรรยาสามีอะไร มันก็เพื่อเวทนา^๕ทั้งนั้น, ต้องการเวทนาทั้งนั้นแหละ; จริงหรือไม่ไปคิดดูเอง. ออกส่ำเล่าเรียน ทำการงาน ออกส่ำสะสมเงิน ออกส่ำทำอะไรต่าง ๆ สิ่งที่มีงุหมายแท้จริงคือเวทนา; แต่มันอาจจะมองไปในรูปของคู่ครอง คู่สมรส สมบัติพัสดาน

เงินทองอะไรก็ได้ตามใจ   แต่หัวใจแท้ ๆ มันมุ่งไปที่เวทนา
ที่สุขเวทนา.

ฉะนั้น เวทนาเป็นตัวร้ายที่จะปรุงให้เป็นอะไรก็ได้
เวทนาที่พอใจก็ปรุงไปอย่างหนึ่ง, เวทนาที่ไม่พอใจก็ปรุงไป
อย่างหนึ่ง, ที่ยังไม่รู้ว่าพอใจหรือไม่พอใจ ก็ให้สงสัยให้โง่
ให้หลงอยู่นั้นแหละ ก็ปรุงไปตามแบบนั้น ให้สงสัย ให้หลง
ให้โง่อยู่นั่นเอง, ทิคืออยู่ที่นั่นเอง.

มีอคัมมยตาแล้ว ควบคุมเวทนาได้

ก็ควบคุมโลกได้.

เวทนาที่เป็นฝ่ายทุกข์   เราก็ไม่ต้องการอย่างยิ่ง
มันบีบบังคับอย่างยิ่ง,   เวทนาที่เป็นสุขก็ต้องการ มันก็บีบ
บังคับอย่างยิ่งเหมือนกัน.   ฉะนั้นถ้าเราเอาชนะเวทนาได้แล้ว
ก็ไม่มีปัญหา เรียกว่าโลกทั้งโลกไม่อาจทำอะไรเราได้ ไม่มี
ปัญหา.   ที่โลกมันจะทำอะไรแก่เราได้ ก็เพราะมันมีเวทนา,
มันให้เกิดเวทนา,   ทุกคนเป็นทาสของเวทนา,   เวทนา
ครอบงำตั้งคู่ไป   แล้วก็เกิดตัณหา ก็ยุ่งกันไป จนถึงความ
ทุกข์;   ยุคอยู่ที่เวทนาเถอะ,   ระวังให้ดี.

ถ้าควบคุมเวทนาได้ ก็เหมือนกับควบคุมโลก
ทั้งหมดได้. โลกทั้งหมดทำอะไรเราไม่ได้ ถ้าเราควบคุม
เวทนาได้ ไม่ต้องการสุขเวทนา ไม่ต้องการทุกข์เวทนา ได้มากก็
เช่นนั้นเอง ก็เช่นนั้นเอง. ฉะนั้น เราจะไม่มีความทุกข์ แม้ว่า
เรายังจะต้องดำรงชีวิต จะต้องทำงาน จะต้องหาทรัพย์
สมบัติ จะต้องอะไร ก็อย่าให้เวทนาบีบคั้นเผาผลาญ, อย่า
เป็นทาสของมัน ให้มีชีวิตสะดวกสบายก็แล้วกัน อย่าให้มาก
ถึงขนาดเป็นทาสของเวทนา.

อตัมมยตามีแล้ว เวทนาทำอะไรไม่ได้ เช่น
เดียวกับเวทนาทำอะไรพระอรหันต์ไม่ได้. พระอรหันต์ที่ ๑ คือ
พระอรหันต์สุภาพาภิเสสะ เวณาก็ทำอะไรไม่ได้, ท่านมี
เวทนาแต่ไม่อาจจะปรุงเป็นตัณหาอุปาทาน เพราะอตัมมยตา
มันคุมได้, พระอรหันต์ที่ ๒ ก็ไม่มีเวทนาชนิดที่จะปรุงแต่งได้
ก็ไม่ใช่เป็นเวทนาสุขหรือทุกข์, นี่จัดอำนาจใหญ่หลวงคือ
เวทนาเสียได้. เพราะว่าถ้ามีเวทนาแล้ว มันก็เกิดตัณหา,
มันก็เกิดกิเลสนานาชนิด, กามตัณหาก็คือเกิด รากะ โลภะ,
ภวตัณหาก็คือเหมือนกัน ให้เกิด รากะ โลภะ, วิภวตัณหาก็คือ
โทสะ โกรธ ถ้ามันปน ๆ กันก็ให้เกิดโมหะ, เมื่อตัณหาทำ
อะไรไม่ได้ มันก็ไม่มีปัญหา.

ชาติ ความเกิดแห่งตัวกู.

เดี๋ยวนี้เวหนามันยังให้มี ตัณหา กัดหนายังทำอะไร
 ท้อไปอีก จนมีอุปาทาน มีตัวตน มีภพ มีชาติ, มีตัวกู
 ที่โง่ออกมา เป็นตัวกูหลงไหลในสิ่งนั้นสิ่งนี้ ยึดถือเอาเป็น
 ตัวตนเป็นของตนไปหมด. ชาติ ความโง่เกิดมาจนถึงที่สุด
 เป็นตัวกู, ตัวกูของความโง่ มันก็กวาดเอาเป็นของมันหมด
 บุตร ภรรยาสามี ข้าวของเงินทอง อำนาจวาสนา เป็นของกู
 หมด, กระทั่งความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตาย ก็เป็น
 ของกูหมด แล้วกิดกูจะเป็นอย่างไร.

นี่ ชาติ โง่ ๆ เกิดขึ้นมาเป็น ตัวกู ไม่ต้องเกิดจาก
 ท้องแม่, มันเกิดในใจ เกิดทางใจ เกิดตัณหา เกิดอุปาทาน
 เกิดภพ เกิดชาติ ตาม ปฏิจจสมุปบาท ไปท่องเอาเอง. เวทนา
 ก็ให้เกิดตัณหาครบถ้วน, เกิดตัณหาแล้วก็เกิดอุปาทานครบ
 ถ้วน, เกิดอุปาทานก็เกิดภพ ความที่จะต้องปรุงแต่งเป็น
 ตัวกูครบถ้วน, ก็เกิดชาติออกมาเป็นตัวกู วันหนึ่งเกิดกัน
 ก็หนักก็ครั้งลงส่งเกตกู.

ที่จริงพูดได้เลยว่า มันเกิดใหม่ทุกคราวที่ได้รับอารมณ์,
 ถ้าวินหนึ่งได้รับอารมณ์ร้อยครั้งพันครั้ง ก็เกิดชาติร้อยครั้ง
 พันครั้ง อารมณ์ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกายนี้,
 แล้วยังมีอย่างอื่นอย่างโน้นอีกหลาย ๆ อย่าง. ได้รับ
 อารมณ์ครั้งหนึ่ง จิตมันคิดเป็นตัวกูครั้งหนึ่ง ก็เกิดชาติหนึ่ง
 แผละ, มีความคิดเป็นตัวกูครั้งหนึ่ง ก็เกิดชาติหนึ่ง หรือจะ
 ถือว่าเกิดความรู้สึกอะไรขึ้นมาอย่างหนึ่ง แล้วเกิดเป็นตัวกู
 ครั้งหนึ่ง.

เช่น ความรักเกิดขึ้นในจิตใจ ตัวกูผู้รัก ก็เกิดแล้ว,
 มีความรู้สึกโกรธขึ้นมา ตัวกูผู้โกรธ ก็เกิดแล้ว. ที่นั่นมันมี
 อีกมากมายหลายอย่าง ความเกลียด ความกลัว ความวิตก
 กังวล อาลัยอาวรณ์ อิจฉาริษยา ตื่นเต้น ทั้งนั้นแหละ ความ
 รู้สึกเหล่านั้นเกิดขึ้นมาที่ ก็คือเกิดชาติหนึ่งแล้ว.

นี่จะคุณง่าย ๆ ใดอะไรมาพอใจ มันก็เกิดชาติหนึ่ง,
 ใดอะไรมาไม่พอใจมันก็เกิดชาติหนึ่ง, ช่วงเวลาที่กินข้าวนี้แหละ
 เผอิญคำนี้ร่อยพอใจ ก็เกิดตัวกูผู้พอใจ, คำถัดมาไม่ร่อย
 ไปโดนพริกเข้าไม่ร่อย มันก็โกรธ ก็เกิดตัวกูที่ไม่พอใจ;

กว่าจะกินข้าวเสร็จก็เกิดได้หลายชาติ แล้วแต่ของที่กินเข้าไป
ทำให้เกิดความรู้สึกอย่างไรขึ้นมา แล้วมันก็เกิดรู้สึกเช่นนั้น ๆ
เป็นตัวกูผู้เป็นเช่นนั้น ๆ ชั่วเวลากินข้าวก็มีชาติได้หลาย ๆ
ชาติหลาย ๆ ชนิด.

นอกจากนั้นจะไปทำอะไรที่ไหนก็เหมือน ๆ กัน พอใจ
หรือไม่พอใจ มันก็ต้องเกิดตัวกูของกู จะเอาที่ว่าเมื่อตะกี้เป็น
หลักก็ได้, ความรัก ความโกรธ ความเกลียด ความกลัว
ความอิจฉาริษยา วิทกกังวล อาลัยอาวรณ์ หึงหวงก็ตาม
ความรู้สึกอัน^๕เกิดขึ้นมาแล้ว ก็คือชาติหนึ่งแหละ คือมีตัวกู
ผู้เป็นเช่นนั้น, มีตัวกูผู้รัก ผู้โกรธ ผู้เกลียด ผู้กลัว ผู้ตื่นตื่น
ผู้อิจฉาริษยา วิทกกังวล อาลัยอาวรณ์ หึงหวง นี่มันเป็น
ชาติ^๕หนึ่งแหละ เพราะมัน^๕เป็นความรู้สึกได้ขาดลงไปอย่าง
หนึ่งว่า ตัวกูเป็นเช่นนั้น; แล้วก็ปรุงต่อ ๆ กันไป พอใจไม่
พอใจ ไม่พอใจก็คิดไปอย่าง ทำไปอย่าง, พอใจก็คิดไปอย่าง
ทำไปอย่าง มันก็มากมาย กลายเป็นตัวกูขึ้นมาหลายอย่าง
หลายชนิด หลายสปีอย่างหลายสปีชนิด, ตัวกูที่เป็นหญิง
ตัวกูที่เป็นชาย ตัวกูที่เป็นผ้า ตัวกูที่เป็นเมีย ตัวกูที่เป็นลูก
ตัวกูที่เป็นหลาน เป็นพ่อ เป็นอะไรก็ตาม, ตัวกูที่เป็นคนใช้

เป็นนาย เป็นลูกจ้าง เป็นกรรมกร, ทั่วทุกที่ยากจน ทั่วทุกที่
มั่งมี ทั่วทุกที่ร่ำรวย ทั่วทุกที่สวย ทั่วทุกที่ไม่สวย ทั่วทุกที่ถูกเอา
เปรียบ ทั่วทุกที่ไม่ถูกเอาเปรียบ ทั่วทุกที่ได้เปรียบ, โอ๊ย พุท
ไม่ไหวแล้ว ทุกอย่างแหละมันเป็นทั่วๆ.

ประโยชน์หรืออนิสงส์ของอตัมมยตา.

ถ้าอตัมมยตามี สิ่งเหล่านี้เกิดไม่ได้ สบายไหม ถ้า
สิ่งเหล่านี้ไม่เกิด สบายไหม, นั่นแหละคือประโยชน์หรือ
อนิสงส์ของอตัมมยตา แม้จะเป็นธรรมะที่สูงก็ควรรู้จักไว้
มันได้ประโยชน์, ผมจึงว่า อตัมมยตาเท่าที่ควรจะรู้จักกัน
ไว้บ้าง.

ใช้เป็นคาถาขับไล่อิเลศ.

ฉะนั้น ใช้ อตัมมยตาเป็นเครื่องขับไล่ออกไป
กูไม่เอากับมึง ไอ้อย่างนี้กูไม่เอากับมึง อย่างนี้กูไม่เอากับ
มึง, มึงจะมาปรุงกูอีกแล้ว.

กุนหมายถึงจิต, คำว่ากู ๆ นั้นคือจิต ไม่ใช่มีตัวกู
ที่ไหน จิตล้วน ๆ จิตที่ยังเป็นเนื้อเป็นตัวของจิต ยังไม่มีอะไร

มาปรุงแต่ง; มีสติปัญญาเกิดขึ้นมาในจิตนั้น มันก็บอก
กูไม่เอา กูไม่เอา คือจิตนั้นมันไม่เอา ไม่ใช่ตัวกูจริงจังอะไร
ภาษาพูดต้องพูดว่าตัวกู แต่ความจริงไม่มีตัวกู มีแต่จิตรู้สึกนึก
คิดเป็นอย่างไรก็พูดอย่างนั้น.

นี่ให้พวกเรารู้จักกันไว้ว่า จิตที่เคยเป็นจิตล้วน ๆ
ไม่มีอะไรปรุงแต่งปนเป เป็นจิตเกลี้ยงจิตแท้ มันถูกทำให้
เป็นจิตใหม่ต่าง ๆ นานา ไม่รู้ก็ร้อยชนิด แล้วก็ไปทุกข์ไป
ทรมานชนิด ๆ ของมัน. ถ้าอ้อมมยตามี ปรุงเช่นนั้นไม่ได้ คง
เป็นสภาพเดิม เป็นจิตประภัสสร เยือกเย็น, มีสติปัญญาอยู่
ในตัวของจิตเอง เพราะไม่มีกิเลส ทำไปตามอำนาจของสติปัญญา
มันก็ถูกต้องหมด มันไม่เกิดกิเลส มันไม่เป็นทุกข์. ฉะนั้น
เราจะอยู่ในโลกที่เต็มไปด้วยสิ่งปรุง สิ่งที่มีมันจะปรุง, สิ่ง
ที่มีอำนาจในการปรุงเต็มไปหมดไม่ว่าที่ไหน มีอ้อมมยทา
คอยป้องกันไว้.

ถ้ามีสติปัญญาพอ ก็มีอ้อมมยตาได้, รักษา
อ้อมมยตาไว้ได้, ป้องกันไม่ให้เกิดการปรุงขึ้นมาได้; สติ
นั้นแหละเป็นเครื่องป้องกัน เอาสติปัญญามาเป็นอาวุธตัดมัน

ออกไปเสีย อารมณ์นั้น ๆ ก็ไม่ปรุง ไม่มีโอกาสที่จะปรุง.
เราก้... เราน่ะคือจิต จิตที่เป็นอย่างนั้น... ก็สบาย ก็ไม่มี
ความทุกข์.

ใช้อ้อมมยตาเป็นเหมือนกับมณฑลอากาศศักดิ์สิทธิ์ จับได้
ผี คือกิเลสนั้นออกไป จับได้ผีคือกิเลสออกไป, จับได้ความ
ทุกข์ออกไป, จับได้เหยื่อล่อของเวทนา สิ่งที่มาชวนให้หลง
ไหลกำหนดยินดี จับได้ออกไป, สิ่งที่มีเสน่ห์ ที่จะเข้ามา
ครอบงำจิตใจให้หลงไปนั้น มันก็เป็นผีชนิดหนึ่งเหมือนกัน;
อ้อมมยตาสามารถที่จะจับได้ผีได้ทุกชนิด. นี่เราจะต้องสนใจ
ไว้บ้าง เกิดมานานแล้วหลายปีแล้ว ก็ควรเห็นอะไรเป็นอะไร
มันหลอกอย่างไร มันหลงได้โดยวิธีใด; ก็รู้เท่ารู้ทันมันไว้.

ศึกษาเรื่อง อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา อยู่เสมอ มัน
ก็หลงไม่ได้, เห็นว่า โอ้ธรรมตา นี่ไม่เที่ยง, เป็นทุกข์
เพราะมันไม่เที่ยง และก็ไม้อาจต่อต้านได้ มันต้องเป็นทุกข์
และไม่เที่ยง ไม่เที่ยงและเป็นทุกข์ มันเป็นอนัตตา, แล้ว
มันก็เป็นอย่างนั้นเอง ตั้งอยู่เช่นนั้นเอง เป็นอยู่เช่นนั้นเอง
เป็น ธรรมภูมิจิตตา, มันมีกฎธรรมชาติ บังคับไว้เช่นนั้น

เรียกว่า ฐัมมนิยามตา, ต้องเป็นไปตามเหตุตามปัจจัยอยู่
 เองนี่จ เรียกว่า อิทัปปัจจยตา, เห็น สุตญญตา ห่างจาก
 ทั่วตน, เป็น ตถาตา เป็นเช่นนั้นเอง เช่นนั้นเอง. ถ้าความรู้
 เหล่านี้มีอยู่แล้ว อตัมมยตา ก็มี ตั้งอยู่ได้ เกิดขึ้นได้ มี
 อำนาจที่จะข่มขืนเสนาห์ของธาตุทั้งปวง ของสิ่งที่จะมาปรุงไว้ได้.

สนใจศึกษาไว้เถิด เรื่องอนิจจัง ทุกขัง อนัตตานั้น
 จะช่วยให้เกิดอตัมมยตาได้โดยง่าย, หรือถ้าว่าคอยสังเกตไว้
 เสมอในโทษ ทุกข์ อันตราย ที่มันเกิดขึ้น โอ้ มันเกิดขึ้น
 อย่างนี้ ๆ แล้วมันก็จะเบื่อ, หรือจะเห็นโทษไว้ล่วงหน้า
 มันป้องกันไว้ล่วงหน้า, อตฺตาอตฺตนิยาก็ไม่เกิด และไม่เป็น
 ทุกข์.

เป็นเครื่องรางที่แท้จริง.

น้อตัมมยตาเท่าที่คนธรรมดาควร จะทราบกันไว้บ้าง
 เหมือนกับมีพระพุทธรเจ้ามาคุ้มครอง, เหมือนมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์
 มีเครื่องรางศักดิ์สิทธิ์แท้จริงมาคุ้มครอง, ไม่ใช่เครื่องราง
 หลอก ๆ อย่างที่เขาแขวนกันอยู่ นั่นเครื่องรางหลอก ๆ.

เครื่องรางที่แท้จริง คือ อตัมมยตา ไม่ต้องเอา
 มาแขวนให้รุงรังไว้ที่คอ อยู่ที่สติปัญญามาให้ทันเวลา, มัน
 ก็คุ้มครองได้ แล้วศักดิ์สิทธิ์ที่สุดในการคุ้มครอง; ไม่มี
 อะไรคุ้มครองได้เท่ากับอตัมมยตา, กุไม่เอา กับมิ่ง, กุไม่เอา
 กับมิ่ง ก็เลสก็มาทำอะไรไม่ได้. คำพูดนั้นมันหยาบคาย แกล้ง
 พูดให้มันหยาบคาย เพื่อที่จะจำง่าย ลืมยาก, สิ่งที่มีนัยยาวนาน
 ล้อหลอกเข้ามา แล้วก็ กุไม่เอา กับมิ่ง มาหลอกให้รักก็ไม่เอา,
 หลอกให้เกลียดก็ไม่เอา, หลอกให้โกรธก็ไม่เอา, หลอกให้
 กลัวก็ไม่เอา, หลอกให้ตื่นเต้นก็ไม่เอา ไม่เอาทั้งนั้นเลย
 กุไม่เอา กับมิ่ง นี่คือ อตัมมยตา.

ทำให้เป็นพระอรหันต์.

ขอให้ทุกคนเข้าใจไว้ตั้งแต่บัดนี้ แม้เป็นพระใหม่บวช
 ไม่กี่วัน^{นี้}, ^{นี้}คือธรรมะสูงสุด ยอดสุดของธรรมะ ที่ทำให้
 เป็นพระอรหันต์. ผู้มีอตัมมยตาถึงที่สุดก็คือพระอรหันต์,
 พระพุทธเจ้าคือผู้ค้นพบ แล้วมาสอนให้ผู้อื่นมีได้ด้วย ท่านก็
 เป็นผู้สอน, ผู้แนะ, ^{นี้} ^{นี้}สั่งสอน.

อตัมมยตา แปลว่า ความที่อะไร ๆ ปรุ่่งแต่งไม่ได้, ผู้มีอตัมมยตา เรียกว่า อตัมมโย คือผู้ที่อะไรปรุ่่งแต่งไม่ได้ คือพระอรหันต์. ตัมมยตา คือสิ่งที่จะปรุ่่งแต่ง ผู้ใดถูกปรุ่่งแต่งโดยอตัมมยตา เรียกว่า ตัมมโย ผู้ที่ถูกปรุ่่งแต่งเสียแล้ว, เลยเป็นคู่กัน อตัมมยตาคู่กับอตัมมโย ตัมมยตาคู่กับตัมมโย : ก็คือว่า ปรุ่่งแต่ง—ปรุ่่งแต่ง แล้วก็ไม่ได้ปรุ่่งแต่ง—ไม่ถูกปรุ่่งแต่ง. การปรุ่่งแต่งมีก็ถูกปรุ่่งแต่ง การปรุ่่งแต่งไม่มีก็ไม่ถูกปรุ่่งแต่ง, การไม่มีสิ่งที่จะปรุ่่งแต่ง หรือปรุ่่งแต่งไม่ได้เรียก อตัมมยตา.

ขอให้รู้ไว้ตามสมควรแก่อั้ตภาพของตน แม้ในเวลานี้, ถ้ารู้ได้จริงก็เป็นพระอรหันต์, ถ้ามีอตัมมยตาแต่เด็ก ก็เป็นพระอรหันต์ตั้งแต่เด็ก, ไม่สูญเปล่าไม่เสียเปล่า.

ทำให้อยู่เหนือโลก.

มีจิตใจอยู่เหนือการปรุ่่งแต่ง ไม่มีอะไรมาปรุ่่งแต่งได้นั้นแหละคือโลกุตตระ เหนือโลก เป็นโลกุตตระ, ถ้ายังปรุ่่งแต่งได้ก็อยู่ในโลก จมอยู่ในโลก เป็นโลกียะอยู่ใต้วิสัยโลก.

อยู่กับโลกก็อย่าอยู่ได้ โลก อยู่เหนือโลกดีกว่า, ไหน ๆ ก็ต้องอยู่ในโลกแล้ว มีอ้อมมยตาสำหรับจะไม่ให้จมลงไปในโลก แต่จะอยู่เหนือโลก เรื่องมีเท่านี้.

เวลาที่หมดแล้ว ขอยุติการบรรยาย.

อตัมมยตาช่วยได้ในทุกกรณี.

เพื่อนสหธรรมิก สพรหมจารีทั้งหลาย,

โอกาสสุดท้ายผมจะพูดถึงเรื่อง เครื่องมือที่จะต้องมีไว้ใช้ประจำในทุกกรณี สำหรับเรือแพขนาคไหนดก็ตาม ชนิดไหนดก็ตาม บุคคลใดในเรือทุกๆ ชนิดบุคคลเครื่องมือเครื่องใช้ทุกอย่าง จะต้องมีส่วนสำคัญสิ่งนั้น. ดังนั้นหัวข้อบรรยายในวันนี้จึงมีว่า อตัมมยตาช่วยได้ในทุกกรณี, ช่วยได้ในทุกกรณี ใครมีหน้าที่อย่างไร เวลาไหน เรือแพขนาคไหนดมันจำเป็น. ขอให้ตั้งใจฟังให้ดีๆ มันคืออย่างไรกันแน่, คืออะไรกันแน่ จึงเป็นสารพัดนึก ใช้ได้ทุกอย่าง อย่างนั้น.

ธรรมบรรยายอบรมพระนิสิตมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย

๑๔ มกราคม ๒๕๓๓

อตัมมยตาคืออะไร.

อตัมมยตาคืออะไร? นี้ข้อแรกจะต้องรู้, เรื่องนี้มีปัญหามาก จะเล่าให้ฟังกันสนุก ๆ ก่อน. มีคนหาว่าเป็นของปลอม ไม่ใช่ธรรมะในพระพุทธศาสนา ผมเอาของปลอมมาจากไหนไม่รู้ เอามาในลักษณะย้อมแมวขาย ย้อมแมวขาย; แต่เรื่องนี้มันก็พิเศษนะ *แมว* ย้อมหรือไม่ย้อมก็จับหนูนะ ยิ่งย้อมให้สีเหมือนหนู จะยังจับหนูได้มาก ฉะนั้น ขอให้มองกันในแง่ นั้นบ้าง.

ก็ถูกแล้ว ว่าอตัมมยทานั้นมันไม่ค่อยผ่านสายตา เพราะ ว่าถ้าอ่านพระไตรปิฎกฉบับไทยแล้ว มันไม่มีวันพบดอก เพราะเขาแปลเสียแล้ว แปลคำนี้เสียแล้ว, แล้วแปลว่า อะไรก็ไม่รู้, ผมก็ไม่ค่อยได้อ่าน แต่รู้ว่าเขาแปลกันเสียแล้ว เลยไม่ได้เห็นคำว่าอตัมมยตา. พระไตรปิฎกแปลไทยก็แปลเสียแล้ว แล้วก็ไม่ค่อยจะสนใจกัน, ได้ข่าวว่าที่ลังกาที่พม่าก็ไม่ค่อยมีใครพูดถึงคำนี้ หรือใช้คำนี้ ฝรั่งเศสบางคนก็สนใจ บางคนเขียนบันทึกมาให้ผมก็มี ว่าเขามีความเห็นอย่างไร.

นี้ จะรู้หรือจะแปลกกัน ก็แปลสั้น ๆ ง่าย ๆ ว่า นิตัตถหา คือไม่มีัตถหา ตามที่อธิบายไว้ ในอรรถกถาอธิบายไว้เท่านั้นเองว่า นิตัตถหา — ไม่มีัตถหา. อย่างนี้มันไม่ไหวคอก มันไม่ใช่อทัมมยตาที่เรากำลังพูดถึง มันไม่ได้แปลว่า นิตัตถหานี้, บาลีสักคุชิต อ แล้วก็ ตํ แล้วก็ มย แล้วก็ ตา ความที่ไม่มีสิ่งนั้นเป็นที่มา หรือไม่สำเร็จมาจากสิ่งนั้นก็แล้วกัน แปลอย่างในโรงเรียนก็แล้วกัน, ความที่มันไม่สำเร็จมาจากปัจจัยนั้น ๆ ปัจจัยนั้น ๆ มันไม่สำเร็จอยู่ด้วยปัจจัยนั้น ๆ มันไม่ถูกตรึงไว้ด้วยปัจจัยนั้น ๆ นั้นแหละ คือ อทัมมยตาตามพยัญชนะ ไม่สำเร็จมาแต่ปัจจัยนั้น ๆ ไม่อยู่ด้วยปัจจัยนั้น ๆ ไม่ถูกตรึงไว้ด้วยปัจจัยนั้น ๆ. นี่แหละตัวหนังสือเป็นอย่างนี้ โดยพยัญชนะ.

ที่นี้ โดยอรรถะ จะเป็นอย่างไร ก็ดอกเอาเองซิ ว่ามันไม่ถูกปรุ่กด้วยปัจจัยนั้น, มันไม่ได้เกิดมาจากปัจจัยนั้น, มันไม่ได้ถูกจับถูกถือเอาไว้โดยปัจจัยนั้น ๆ; โดยอรรถะ มันก็ต้องว่า อันปัจจัยอะไร ๆ ปรุ่กแต่งไม่ได้ อันปัจจัยอะไร ๆ จะจับด้วยยึดไว้ก็ไม่ได้ นี่ใจความแรกที่สุด.

ลักษณะของอศัมมยตา.

แล้วข้อนี้มันแปลก ที่ว่ามีทุกชั้นตอน พบในบาลี แล้วจึงรู้ว่า อศัมมยตาเพื่อปฐมฌาน อันพระผู้มีพระภาคกล่าวไว้แล้ว เพื่อทุตยฌานอันพระผู้มีพระภาคกล่าวไว้แล้ว วุตตะภควตา, วุตตะ ภควตา ก็หมายความว่ามันใช้ทุกชั้น มันใช้ทุกชั้น.

แล้วมันจะมีปัญหาว่า คงที่อย่างไร เสียจะต้องอธิบายกันสักหน่อย : มันก็ไม่หวั่นไหวไปตามอารมณ์ มันก็ไม่หวั่นไหวไปตามอารมณ์ ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามอารมณ์ อารมณ์บวกหรืออารมณ์ลบ มันก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปตาม.

ที่มัน ทุกชั้น, ทุกชั้น ๆ หมายความว่า ชั้นใดชั้นหนึ่งก็จับยึดไว้ไม่ได้เพราะมันมีความถูกต้อง. อย่างสมมติว่า ทิคอยู่ในปฐมฌาน ก็ยังมีความไม่ถูกต้องเพราะปฐมฌานก็เกะกะไปด้วยวิตก วิจารณ์ บีติ สุข, เกะกะอยู่ด้วยของอย่างนี้ มันยังไม่ถูกต้อง เพราะฉะนั้นต้องคืนรนเพื่อจะออกไป. ครั้นไปถึงทุตยฌาน มันก็มีอะไรเกะกะอยู่บางอย่าง ยังไม่ถูก

ต้อง มันก็เลื่อนไป เลื่อนไปๆ จนกระทั่งอันสุดท้าย, อรูป
 ฉะนั้นมันก็ยังมิบังจายแห่งการยึดมั่นถือมั่น เวียนว่ายอยู่ใน
 วัฏฏะ มันต้องเลื่อนออกไปสู่โลกุตระหรือนิโรธ.

มันไม่หวั่นไหวไปตามอารมณ์ มันจึงคงที่ คงที่อยู่
 ในความถูกต้อง, ถ้าไม่ถูกต้องมันคงที่อยู่ไม่ได้ มันคั่นรน
 เรื่อย คั่นรนเรื่อย ก็คั่นรนไปหาความถูกต้องที่เหนือกว่า. มัน
 คงที่อยู่ในความถูกต้อง คำนี้มันคล้ายกับพูดเล่นเล่น หรือพูด
 ไม่รับผิดชอบ, มันยังไม่ถูกต้องถึงที่สุดเพียงไร มันคงที่อยู่
 ไม่ได้ มันก็เลื่อนไปตามบังจาย ไปหาความคงที่ คงที่ ๆ ๆ.

ลักษณะที่เราจะเอามาใช้กันนี้ก็คือ ความคงที่อยู่
 ในความถูกต้อง เด็กๆ จะฟังไม่ถูก ผมเลยคิดหาคำแปล
 สำหรับเด็กๆ ว่า กูไม่เอากับมึงแล้วโว้ย ท่านพยอมช่วยเอา
 ไปโฆษณา, คำนี้มันใช้ได้เฉพาะเด็กๆ กูไม่เอากับมึงแล้วโว้ย.
 พออยู่กันพักหนึ่งกูไม่เอากับมึงแล้วโว้ย, พออยู่กันพักหนึ่ง
 มันไม่ถูกต้อง กูไม่เอากับมึงแล้วโว้ย ก็เลื่อนไป เลื่อนไปๆ.

มันแข็งโก้กอยู่ในความถูกต้อง มันเอาแต่ความ
 ถูกต้อง, มันแข็งโก้กอยู่ในความถูกต้อง แข็งโก้กยิ่งกว่า

เพชร ; ใคร ๆ ถือกันว่า เพชรแข็งที่สุดในปัจจุบันนี้มันยัง
แข็งไวกว่านั้น, มันเป็นเพชรทางวิญญาณ จึงสามารถตัด
ทุกสิ่ง แต่ไม่มีอะไรมาตัดเพชรนี้ เรียกว่าแข็งไวก้อยู่ในความ
ถูกต้อง.

ความถูกต้อง นี้เป็นทุกลำดับชั้น ผมจึงใช้คำว่า
ทุกกรณี, สากลกว่าตั้งแต่แอลฟาถึงโอเมก้า พูดอย่างเราก็
พูดว่า ตั้งแต่ตัว ก ถึงตัว ฮ. มันจะต้องแข็งไวก้อยู่ ถูกต้องไป
ตามลำดับ จากจุดที่ต่ำที่สุด จนถึงจุดสูงสุด สุดท้าย ; ฉะนั้น
ขอให้ถือว่า มีลำดับชั้นของอศัมมยคา.

ลำดับชั้นของอศัมมยคา.

ตามหลักใหญ่ ๆ ที่กว้าง ๆ ก็ว่า ออกมาเสียจากกาม
กามธาตุ คือกามอยู่กับมันไม่ไหว พ้นกามาสู่อรูปธาตุ, ต่อมา
ก็ ใจ ไม่ไหวยังหยาบ รูปธาตุเกะกะ เป็นนานัตตอเบกขา กูไม่
เอากับมึงแล้ว, ก็มาถึงอรุปถาน เป็นเอกัตตอเบกขา มัน
จบแล้วในฝ่ายสังขาร. ออกมาเสียจากรูปธาตุ มาสู่อรูปธาตุ,
แล้วออกอันสุดท้ายก็สู่นิโรธธาตุ ก็อสังขตธาตุหรือนิพพาน ;

กระโดดยาว ๆ ก็ว่า จากกามธาตุสู่รูปธาตุ จากรูปธาตุสู่
อรูปธาตุ จากอรูปธาตุก็มาสู่นิโรธธาตุ มันก็หมดแล้ว.

ธาตุ ๓ หมวดหนึ่งในเรื่องธาตุก็ว่า ธาตุมี ๓ คือ
รูปธาตุ อรูปธาตุ นิโรธธาตุ. ถ้าพูดอย่างนี้ ธาตุมี ๓ ก็เอา
กามธาตุไปฝากไว้ในรูปธาตุ จึงมีรูปธาตุ อรูปธาตุ แล้วก็
นิโรธธาตุ ซึ่งเป็นที่ดับของสองธาตุข้างต้น.

อตัมมยตา ก็เป็นอันสุกท้าย คือ ออกไปสู่ นิโรธธาตุ ;
จะต้องออกจากตัว ก ไปตามลำดับถึง ตัว ฮ หมายความว่าทุก
อย่างแหละ, จุดตั้งต้นตั้งแต่ให้ทานรักษาศีล อะไรก็ตาม มัน
ต้องมีความถูกต้อง ถูกต้อง, แล้วมันก็เลื่อน เพราะมัน
ยังไม่ถูกต้องถึงที่สุดมันก็เลื่อน เลื่อนไปจนถึงพระนิพพาน ;
ฉะนั้น คำบาลีจำไว้ให้แม่น ๆ เอะอะว่า อตัมมยตา อตัมมยตา.

อตัมมยตาในภาษาสากล.

ภาษาฝรั่งเราก็ยังไม่มีใช้กัน อยากจะให้มันใช้ อยาก
ให้เข้าไปอยู่ในปทานุกรมสากล ในรูปแบบของวัฒนธรรมก็ได้
ของปรัชญาก็ได้ ของศาสนาก็ได้. มาภิกคฺ, สันติกะโรเชวก็

ช่วยคิด ผมเสนอว่า *un* ก็คือ *non, conditionable* คือว่า *condition* ได้ ปรุงแต่งได้, *ity* คือความ เป็น *unconditionability*; สันติกะโรเชื่อว่าถ้าที่อเมริกาแล้วคำว่า *concoct* ก็ว่า, *condition* นี้ที่อังกฤษ ที่ยุโรปเขาใช้กัน อเมริกาใช้ *concoct* เป็น *unconcoctability* นั้นแหละก็ปรุงแต่งไม่ได้เหมือนกัน. *concoct* มันก็แปลว่า ปรุงแต่ง *condition* มันก็แปลว่า ปรุงแต่ง, *unconditionability unconcoctability* คำใดคำหนึ่ง ของจิต จิตอยู่ในสภาพที่อะไร ๆ ปรุงแต่งไม่ได้ เราจะเรียกมันว่า *unconcoctability*.

พวกฝรั่งเขามีคำว่า *equilibrium equanimity* มีใช้อยู่แล้ว ใช้อยู่ในปทานุกรมแล้ว. เราบอกเขาว่า ขอให้เติมคำว่า *spiritual* เข้าไปข้างหน้า *spiritual equilibrium* มันจะมีเค้าเงื่อน กล้าย ๆ อตัมมยตา *spiritual equanimity* ก็กล้าย ๆ กัน. เขา เข้าใจดีกันอยู่แล้วสำหรับคำว่า *equilibrium* บอกเขาให้ใช้คำนี้ แล้วไปเติมคำว่า *spiritual* ก็ทาง *spiritual* เข้าไป, มันก็ ไปหาความหมายเดียวกันนั้นแหละ มันคงที่ทาง *spiritual*, นี้โดยถ้อยคำ.

แต่ผมอยากจะให้ใช้คำบาลี คำพระบาลีคำเดิม, สำหรับ
ภาษาไทยเราอย่าไปแปล แปลลำบาก ใช้กันไป ใช้กันไป
นาน ๆ เข้า คำว่า อตัมมยตา มันก็จะมาอยู่ในภาษาพุทธธรรมตา
เหมือนกับคำว่า อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา มันไม่ต้องแปล.

อตัมมยตาโดยอุปมา.

ถ้าจะให้เข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้นไปอีก ก็ต้องโดยอุปมา
ว่าอุปมาเหมือนอะไร; แข็งก็เหมือนเพชร *อุปมา*
เหมือนเพชร.

แล้วก็ไม่หวั่นไหวยิ่งกว่าสิ่งใด ไม่มีอะไรอุปมาโดย
ตรง ก็ต้องอุปมาโดยอ้อมว่า ไม่หวั่นไหวยิ่งกว่าภูเขา
หิมาลัย. ในเอเชียเรามีหิมาลัย ในยุโรปมีภูเขาแอลป์
ในอเมริกามีร็อกกี มันเป็นภูเขาใหญ่ ๆ พอ ๆ กันใน ๓ ทวีปนี้;
แต่นั้นยังหวั่นไหวนะใคร ๆ จะว่าอย่างไร ถ้าแผ่นดินหวั่นไหว
ภูเขาเหล่านั้นก็หวั่นไหวด้วย มันจะสู้อตัมมยตา ไม่ได้ จิตนี้
ก็ไม่หวั่นไหว. *นี่ความจิตที่มีอตัมมยตาแล้ว ให้จักรวาล*
หวั่นไหว จิตนี้ก็ไม่หวั่นไหว. นี่ความไม่หวั่นไหว อุปมา
ด้วยภูเขา แต่ว่ามันดีกว่าเหนือกว่า.

ถ้าใช้กับเรื่องเล็กๆ เค็กลงๆ พอเข้าใจได้ก็ว่า ไม่ห้วน
 ไหวโดยเปรียบเทียบว่า : หญิงสาวสวยคนหนึ่ง เขามืออัมมยทา
 ความไม่ห้วนไหวแห่งจิต อันอะไรๆ ปรุปร่งแทงไม้ได้ ก็ไม่มี
 ผู้ชายหรือชายชู้คนไหนฉลาดอย่างไร สวยงามเท่าไร ก็ไม่อาจ
 จะเกี้ยวพาผู้หญิงคนนี้ไปได้; หรือฝ่ายผู้ชายก็เหมือนกัน
 แทะทะ ตรงกันข้าม ชายหนุ่มรูปสวย แต่มืออัมมยทา ให้
 นางงามจักรวาลมาสักคู่ นางฟ้ามาสักคู่ ก็ลากหัวเอาไป
 ไม่ได้. อย่างนี้เรียกว่ามืออัมมยทา จะกี่มากน้อยก็ลองไป
 กิดคูกูเอาเองเถอะ จะกี่มากน้อยเท่าไร กิดค่านวดนเอาเอง. นี้
 โดยอุปมา โดยอุปมาว่าคืออะไร ก็อธิบายอย่างนี้.

วิปัสสนา ๙ ชั้น ทางมาของอัมมยทา.

แล้วก็โดยวิธีที่จะมา วิธีทางมาจะเป็นอย่างไรต่อไป
 ก็เคยได้ยินกันอยู่แล้วเรื่องเหล่านี้ แต่ทำไมเอามาลำดับกัน ผม
 ก็จะขอลำดับว่า วิปัสสนา ๙ ชั้น ตอน ๙ ชั้น ตอนแห่ง
 วิปัสสนา เลยเรียกเอาง่ายๆ ว่า ๙ “ตา” ตาในอัญญาประกาศ
 เพราะมันไม่ใช่ลูกตา หรือว่าจะลูกตากก็ได้ แต่มันต้องพิเศษ.

อนิจจตา เราก็รู้จักกันทุกคน เจริญธรรมะ วิปัสสนา
มาถึงอนิจจตา เห็นความไม่เที่ยง ความเปลี่ยนแปลงเรื่อย
ไหลเรื่อยไปตามเหตุตามปัจจัย เรียกว่าอนิจจตา. ที่นี้ ความ
ที่ต้องผูกพันกันอยู่กับอนิจจตา มันก็เป็นทุกข์ ก็เป็น ทุกขตา
ทุกขตา เพราะอันนั้นมันไหลเรื่อย แล้วไปอยู่กับมัน ไปเอา
กับมันก็เป็นทุกข์. ทั้งไม่เที่ยงทั้งเป็นทุกข์ก็เป็น อนัตตตา
อนัตตตา ไม่เรียกว่าตน.

มันเห็นชัดอย่างนี้ โอ้ มันอย่างนี้เองนี่ ธัมมัญญูจิต-
ตา การตั้งอยู่ เป็นไปอยู่ อะไรอยู่ตามธรรมดา ธัมมัญญูจิตตา.
ที่เป็นอย่างนั้น เพราะมีกฎบังคับอยู่ เรียกว่า ธัมมนิยามตา,
นิยาม นิยามนี้แปลว่ากฎ ธัมมนิยามตา มีกฎแห่งธรรมะ
บังคับอยู่ เรียกว่า ธัมมนิยามตา. สรุปทั้งหมดนั้นได้เรียกว่า
อิทัปปัจจยตา ความที่ต้องเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย เรียกว่า
อิทัปปัจจยตา, นี้ ๖ แล้วนะ.

ที่นี้อีกชุดหนึ่งก็มี ๓ ว่า เห็นถึงขนาดนี้แล้ว ก็เห็น
สุญญตา, ไม่มีอะไรที่จะมันคงเป็นตัวตนอยู่ได้ เรียกว่า
สุญญตา ห่างจากตัวตน. เห็นถึงขนาดนี้แล้ว ก็เรียกว่าเห็น

ตถาตา เป็นเช่นนั้นเอง เป็นเช่นนั้นเอง, ตถาทานบาลี
 เรียกว่า ตถตถากัมม เรียกว่า ตถาเจยฺยกัมม; คำว่า ตถา หมายถึง
 ถึง อริยสัจ ๔ เรียกว่าตถาตถาเต็มๆ ตถากว่ ความเป็นเช่นนั้น.
 พอเห็นความเป็นเช่นนั้นมันก็คงที่ คงที่ก็เป็น อตัมมยตา,
 เห็นเช่นนั้นเสียโดยเด็ดขาด มันก็คงที่เป็นอตัมมยตา.

เห็นชุดแรก ๓ อันก่อน อนิจจตา ทุกขตา อนัตตตา
 ๓ “ตา” ญาปากคอก, ถ้าไม่เข้าใจก็ไม่มี ความหมาย ใน
 โรงเรียนเขาไม่ค่อยจะสอนกันถึงลักษณะปฏิบัติ สอนกันแต่ตัว
 หนังสือ. ชุดที่สอง ก็คือ ธรรมัญญิตตา ธรรมนิยามตา
 อิทัปปัจจยตา เราได้มาอีก ๓. ชุดสุดท้ายก็คือ สัจญญตา ตถาตา
 อตัมมยตา รวมกันมันก็เป็น ๘.

คงที่อยู่ในความถูกต้อง ค้ำอำนาจของวิปัสสนา.

เข้าใจว่าเห็นได้เองทุกท่านแล้ว ว่ามันเป็นวิปัสสนา
 ไม่ได้เป็นสมาธิ ไม่ใช่สมณะ มันเป็นการเห็น เห็น ๆ ๆ ๆ
 เหมือนกับเห็นด้วยตา มันเป็นวิปัสสนา ไม่ใช่เป็นสมณะ
 กังหนความคงที่ของมันนั้น คงที่ด้วยอำนาจของวิปัสสนา.

มันไม่หวนไหว มันคงที่ด้วยอำนาจของวิปัสสนา ไม่ใช่ด้วยอำนาจของสมณะหรือสมาธิ ซึ่งมันคงที่เด็กเล่น, มันไปบังคับไว้ให้คงที่ มันต่อสู้กันอยู่. ถ้าคงที่อยู่ด้วยสมณะสมาธิ มันก็ต้องบังคับไว้, แต่ถ้าว่าคงที่เพราะวิปัสสนา มันตัดรากของความหวนไหวเสียแล้ว มันตัดรากของความหวนไหวเสียแล้ว มันก็คงที่, ความคงที่มันต่างกันมากแหละ คงที่ด้วยสมณะนั้นมันอี้อัด คงที่ด้วยวิปัสสนานั้นมันโล่ง.

การเห็น ธรรมฐิติญาณ ญาณด้วยธรรมฐิติญาณ, ทั้งแต่อนิจจาขึ้นไปจนถึงอันสุดท้าย คือ ยถากุศลญาณทัสสนะ, นี้เรียกว่า ธรรมฐิติญาณ คือตั้งอยู่ตามธรรมชาติ อนิจจตา ทุกขตา อนัตตตา ธรรมภูจิตตา ธรรมนิยามตา อิทัปปัจจอยตา สญญตา ตถาตา เห็นธรรมฐิติญาณ พอหลังจากนั้นมันก็กระโดดไปฝ่ายนิพพานญาณ นิพพิทา วิวระจะ วิมุติ นิพพาน เป็นฝ่ายนิพพานญาณ.

อตัมมยตาอยู่ตรงจุดต่อกัน แล้วก็ขึ้นไปเรื่อยจนไปถึงนิพพาน ไปถึงนิพพาน. มันคงที่ด้วยนิพพิทา วิวระจะ วิมุติ จนนิพพาน, นี้เรียกว่าคงที่ในขั้นวิปัสสนาใช้คำ

สั้น ๆ ว่า กงที่อยู่ในความถูกต้อง นี่ถ้าจะใช้คำไทยก็ว่า ความ
 กงที่อยู่ในความถูกต้อง.

อัครมฆตาใช้ได้ทุกกรณี.

นี่ก็ทำหายเลยว่า อะไบบ้าง ไครบ้าง กรณีไหนบ้าง
 ที่ไหนบ้าง เวลาไหนบ้าง ที่ไม่ต้องใช้ความกงที่อยู่
 ในความถูกต้อง ; หรือจะถามกลับว่า ความกงที่อยู่
 ในความถูกต้อง มันใช้ไม่ได้ที่ตรงไหน มันใช้ไม่ได้ที่ไหน เวลาไหน ที่ใด
 บุคคลใด ชนิดใดที่มัน ใช้ไม่ได้? มันก็ใช้ได้หมด ขอให้มัน
 กงที่อยู่
 ในความถูกต้องเถอะ ฉะนั้นจึงใช้คำว่า ตั้งแต่ ก ถึง ฮ ;
 ตั้งแต่ลูกเด็ก ๆ ลูกทารกเด็ก ๆ ก็ได้ ต้องกงที่อยู่
 ในความถูกต้อง ไปตามลำดับ, จนถึงโตเป็นวัยรุ่น หนุ่มสาว พ่อบ้าน
 แม่เรือน แก่เฒ่า มันต้องการความกงที่อยู่
 ในความถูกต้อง ตามชั้นตามภูมิ แห่งชั้นแห่งภูมินั้น ๆ ชั้นกามธาตุ ชั้นรูปธาตุ
 ชั้นอรุปรธาตุ ชั้นนิโรธธาตุ.

เวียศหลักอันนี้แล้วพยายามค้นหา เราจะสอนเด็ก
 ลูกเล็ก ๆ ในชั้นอนุบาล หรือโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์

มันถูกต้องอะไร คงที่อยู่ในความถูกต้องอะไร? แล้วก็สูง
ขึ้นไป ชั้นประถม ชั้นมัธยม ชั้นอุดม, หากความถูกต้อง
แล้วคงที่อยู่ในความถูกต้อง.

อันสุดท้ายมันจะไปอยู่เหนือบวกเหนือลบ วิทยาศาสตร์
ในชั้นที่เรียกว่า วิชาความสัมพันธ์ของกาลและเทศะ คุณะยอด
สุดของวิทยาศาสตร์ ในทางที่จะจับทุกซ์ได้ มันอยู่ที่นั่นแหละ
relativity of time and space อันนั้นแหละ มันเป็นจุดสุดท้าย
คงที่อยู่ในความถูกต้อง เพราะว่า การปรุงแต่งทางกาล—เวลา
ทางเทศะ—เนื้อที่ หลอกไม่ได้อีกต่อไป, หลอกไม่ได้อีกต่อไป
มันไม่เห็นเป็นบวกไม่เห็นเป็นลบ ไม่เห็นเป็นสวยงามหรือไม่
ไม่สวยงาม ไพเราะหรือไม่ไพเราะ หอมหรือเหม็น มันไม่มีนี่,
เรื่องมันก็จบ มันคงที่ในอันสุดท้ายถึงตัว ฮ.

ที่นี้ก็มาดูว่าช่วยได้ในทุกกรณี ช่วยได้อย่างไร?
เพราะว่ามันแก้ปัญหามาได้หมด.

มนุษย์มีบัญญัติอยู่ ๓ บัญญัติ ทุกบัญญัติ
แก้ได้ด้วยอคัมมยตา.

บัญญัติที่เราจะรวบรวมเป็น ๓ บัญญัติ ย่นลงมาเป็น ๓
บัญญัติ สงเคราะห์เป็นเพียง ๓ บัญญัติ : ทางวัตถุ ทางกาย น
อันแรก แล้วก็ทางจิต นที่ ๒ ทางวิญญาณ นที่ ๓.

ทางรูปธรรม ทางรูปธรรมมีหนึ่ง ทางกายทาง
วัตถุ นี้เราเรียกว่าทางรูปธรรม, วัตถุต้องถูกต้อง รวมกัน
เป็นร่างกาย มันก็ถูกต้อง มีความถูกต้องทางกาย คือ ถูกต้อง
ทางวัตถุ เป็นปัจจัยเป็นอุปกรณ์แห่งกาย; มันก็ไม่หลง
วัตถุ ให้วัตถุเป็นทิพย์ก็มาหลอกไปไม่ได้.

นึกถึงพระบาลีพระพุทธรภาษิตว่า ฉันทันแล้วจาก
บ่วง ทั้งที่เป็นของมนุษย์และเป็นของทิพย์ เธอทั้งหลายก็พัน
แล้วจากบ่วง ทั้งที่เป็นของมนุษย์และของทิพย์, ดังนั้น เธอ
จงไป จงไป; เมื่อส่งภิกษุไปประกาศพระศาสนา พระ-
พุทธรองค์ประกาศว่าพันแล้วจากบ่วง ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่
เป็นของมนุษย์. เราจะต้องเห็นว่า เป็นความถูกต้องทาง

วัตถุถึงที่สุด ไม่ติดอยู่ในบ่วงธรรมคา ไม่ติดอยู่ในบ่วงที่เป็น
ทิพย์, ถูกต้องทางวัตถุมันก็มีปัญหา ไม่มีปัญหาทางวัตถุ.

ทางจิต, ที่นี้ปัญหาทางจิต ก็คือ จิตมันคงหมด
ปัญหา; เมื่อทางกายทางวัตถุมันถูกต้องแล้ว ทางจิตนี้จะ
ต้องทำให้มันคง ต่อสิ่งรบกวนจิตทุกชนิด, ไม่ว่าจะอะไร ไม่ว่าจะ
นิเวศน์ ไม่ว่าจะอะไรหมด บรรดาสิ่งรบกวนจิตทุกชนิด ไม่ทำให้
ระคายชน, มีจิตถูกต้อง มีความถูกต้องแห่งจิต เอาตาม
ความหมายของคำว่า สมาธิ.

คำอธิบายของคำว่าสมาธิ คือ จิตสะอาด—*ปริสุทโธ*
แล้วก็ *จิตตั้งมั่น—สมาหิตो* สมาหิตโ แล้วจิตว่องไวในการงาน
ควรแก่การงาน—กัมมนิโย; ความหมายของคำว่าสมาธิ
ใช้คำ ๓ คำนี้ *ปริสุทโธ* สมาหิตโ *กัมมนิโย*, พอ *กัมมนิโย*
แล้ว จะโน้มจิตไปเพื่อวิปัสสนาอะไรก็ได้. *ความถูกต้อง*
ของจิต คงที่แข็งกึก สิ่งรบกวนจิตใดๆ รบกวนจิตไม่ได้.

ที่นี้ก็ทางอะไร ผมว่าเอาเอง ทางวิญญาณ เพื่อ
จะตรงกับคำว่า *spiritual* ของพวกฝรั่ง, ขอใช้คำว่าวิญญาณ

ในความหมายพิเศษ ไม่ใช่วิญญาณทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ
วิญญาณทาง *spirituality* ก็คือ ทางสติปัฏญา.

คำว่าทางวิญญาณในที่นี้หมายถึงทางสติปัฏญา มัน
เหนือจิตขึ้นไปแล้ว จิตนี้มันตัวจิต ถ้าคงที่ก็คงที่ตามแบบจิต;
เดี๋ยวนี้ คงที่ทางสติปัฏญา คือ คงที่ต่อมิจฉาทิฏฐิ ทั้งหลาย
ทั้งปวง, มันจะมีมิจฉาทิฏฐิมาก็ร้อยชนิดก็ตามใจ มันคงที่
ต่อมิจฉาทิฏฐิ คือว่ามันมาหลอกไม่ได้. มิจฉาทิฏฐิที่จัดไว้
ในบาลีก็มี ๖๒ หลอกไม่ได้, จะไม่ติดอยู่ในอวนของมิจฉา-
ทิฏฐิ เหมือนปลาติดอวน.

นี่คงที่ทางสติปัฏญา แต่มันไม่เข้ารูปนะสติปัฏญา
จึงขอใช้คำสั้น ๆ ลุ่น ๆ ว่าทางวิญญาณ ได้เป็น ทางกาย ทางจิต
ทางวิญญาณ เป็น ๓ ประการ.

แต่พึงทราบไว้ว่า ในบาลีท่านแยกเป็น ๒ เท่านั้น
เอง ท่านเรียก กายิก เจตสิก เจตสิกะท่านแยกออกเป็น ๒
คือทางจิต และทางวิญญาณ. เห็นพบใช่แต่ทาง กายิกะ
เจตสิกะ; เจตสิกะนั้นแยกออกเป็นทางจิตและทางวิญญาณ
มันเป็นนามด้วยกัน แล้วกายนั้นเป็นรูป ก็ถูกต้องทั้งทางรูป
ถูกต้องทั้งทางนาม. แต่จะอธิบายให้ชัด เจตสิกะก็ต้องแยก

ออกเป็น ๒ ทางจิต ตัวจิตล้วน ๆ น้อย่างหนึ่ง แล้วทาง
คุณสมบัติของจิต คือ ทางสติปัญญา นั้นมันอีกอย่าง.

เทียบให้เห็นง่าย ๆ ว่า ทางกายมันเกี่ยวกับร่างกาย^{นี้}
ถ้าเราเป็นโรคทางกาย เราก็ไปที่โรงพยาบาลธรรมดา แก้ไข
ได้; แต่ถ้าเราเป็นโรคจิตเล่า เราก็ต้องไปที่โรงพยาบาลโรค
จิต; แต่ถ้าเป็นโรคทางวิญญาณ ทางสติปัญญา ต้องไปหาพระ
พุทธเจ้า, มันไม่มีโรงพยาบาลไหนในโลกจะช่วยให้ ต้องไป
โรงพยาบาลทางวิญญาณ ไปหาธรรมะของพระพุทธองค์. ทาง
กายไปหาโรงพยาบาลทางกาย ทางจิตไปหาโรงพยาบาลโรคจิต
ถ้าเป็นโรคทางมิจลาภภูมิ ทางสติปัญญา ไปหาโรงพยาบาลไหน
ก็ต้องไปหาโรงพยาบาลของพระพุทธเจ้า; ที่วัดไหน ที่สำนัก
วิปัสสนาไหน ที่อะไรก็ตามเถอะ ที่สามารถจะรักษาโรคนี้ได้.

ปัญหาของเรามันก็มีเป็น ๓ ชนิดเสมอ แม้เรื่องกิจ
การงานไม่เกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บ มันก็มีปัญหาอย่างนี้, ทำการ
งาน นักธุรกิจก็ตาม มันก็มีปัญหาทางกาย ปัญหาทางจิต
ปัญหาทางวิญญาณ ไม่ว่าจะปัญหาอะไร; ที่เห็นได้ง่าย ๆ ก็
คือปัญหาทางโรคภัยไข้เจ็บ, มันมีอยู่ ๓ อย่าง อย่างนี้.

ปัญหาทางกายจะหมดไป   ภัยการ ไม่มีความผิด
 พลาดทางกาย ทางวัตถุปัจจัยสิ่งของเครื่องใช้ไม่สอย.   เกี้ยว^๕
 เขาหลงกันนัก ไปหลงเหยื่อ หลงอารมณ์ทางวัตถุไม่มีที่สิ้นสุด
 ในโลกนี้มันก็มีปัญหาไม่สิ้นสุด ปัญหาทางวัตถุ,   แล้วยัง
 ทั้งโรงงานอุตสาหกรรมผลิตวัตถุขึ้นมา มันจะสิ้นสุดได้อย่างไร
 มันมีทางที่จะหลงกันต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด.

ปัญหาทางจิต, เรารู้อะไรเรื่องจิตน้อย ยังน้อยอยู่ ยังน้อย
 ไม่พอ;   ต้องศึกษาเรื่องจิตให้ถูกต้องตามเรื่องของจิต ไม่ใช่
จิตวิทยาหลอกลวง.   คำว่าจิตวิทยามีความหมาย ๒ ชนิด
 ชนิดแรกรู้เพื่อจะไปหลอกลวงคนอื่นผู้อื่น   ที่เราใช้คำพูดว่า
 จิตวิทยา   ซึ่งพวกนักการเมืองเขาใช้กันมากที่สุด อันนั้นจิต
 วิทยาหลอกลวง.   ชนิดหลังคือ จิตวิทยาของธรรมชาติ
 เราจะเรียนจิตวิทยาของธรรมชาติ,   เราจะรู้จักจิตวิทยาของ
 ธรรมชาติ   เพื่อว่าเราจะใช้จิตให้เป็นประโยชน์ที่สุดที่เราจะใช้
 มันได้.

เกี้ยว^๕ก็เป็นที่ตกลงรับรองกันแล้วว่า   จิตนี้เหลือ
 ประมาณ เหลือประมาณ จะพิเศษเหลือประมาณ จะใช้ได้
 สारพค้อย่าง;   แต่เราไม่รู้^๖ เราไม่รู้^๖ เราก็ใช้มันไม่ได้

ใช้จิตทำสมณะไม่ได้ ทำวิบัติสสนาไม่ได้ เพราะเราไม่รู้เรื่องจิต. จิตวิทยาของเรา จะต้องเรียนรู้จิตวิทยาตามธรรมชาติ ไม่ใช่ จิตวิทยาของคนเดินตลาดขายของ หรือว่าจิตวิทยานักการเมือง.

ทีนี้เราก็จะมีปัญญาในทางวิญญาณ มีปัญญา ศึกษา ให้ความรู้ความจริงของสิ่งทั้งปวง เป็นชั้นปัญญาขั้นนั้นก็เกิดขึ้นไปจนถึงเหนือโลก. ชาวโลกเขาไม่ต้องการจะอยู่เหนือโลก เขาก็ไม่ต้องศึกษาเรื่องนี้ เพราะเขาอยากจะอยู่ในโลกอันสวยงาม; แต่ว่า เรื่องการดับทุกข์ตามหลักพระพุทธศาสนา^{นี้} มันต้อง^{ขึ้น}ไปถึงขนาดที่อยู่เหนือโลก.

คำว่า เหนือโลก^{นี้} ช่วยเข้าใจไว้ให้ดีๆ ว่า มันไม่ใช่ทางวัตถุ มันทางสติปัญญา, ดังนั้นร่างกายอยู่ในโลก^{นี้ก็}ได้ แต่จิตใจอยู่เหนือโลกก็แล้วกัน สติปัญญาอยู่เหนือโลกก็แล้วกัน. อยู่^{ใน}โลก^{นี้}แต่^{ว่า}ไม่มีปัญหาใดๆ วัตถุอันสวยงามทางอายตนะก็ทำอะไรไม่ได้, เรื่องทางสมาธิ ทางฌาน ทางสมาบัติ ก็ทำให้หลงไหลไม่ได้ มันก็อยู่เหนือโลก.

อตัมมยตาช่วยให้^{อยู่}เหนือโลกมาตามลำดับ ตาม^{ขั้น}ตอน, จากกามสู่รูป จากรูปสู่อรูป จากอรูปสู่^{นิ}โรธ

นี้เรียกว่าเหนือมาตามลำดับ, เราก็หมตบัญญัติมาตามลำดับ ทั้งทางกาย ทั้งทางจิต และทั้งทางวิญญาณ.

พวกที่เคร่งตัวหนังสือเขาคำน เขาไม่ยอมรับที่ใช้ คำนี้, ผมก็ว่าผมไม่รู้จะใช้คำอะไรนี้ ผมก็ขอใช้คำว่าวิญญาณ ในกิจความหมายนี้. ในที่บางแห่งคำว่าวิญญาณหมายถึง พระนิพพานก็มี, ไปค้นดูเถอะคำว่าวิญญาณหมายถึงพระ นิพพานก็มีอยู่ ก็เพราะไม่มีคำอื่นจะใช้; แต่เห็นเอาเพียงว่า ทางสติปัญญา.

แม้ปัญหาเล็กน้อยปลีกย่อย ก็แก้ได้ด้วยอหิมยคา.

ที่นี้ ปัญหาที่มันเนื่องกันซิ ทางกาย ทางจิต ทาง วิญญาณนี้ มันมีปัญหาที่แยกออกไป ตามเรื่องราวของมนุษย์, ปัญหาทางสังคม ก็มี ปัญหาทางเศรษฐกิจ ก็มี ปัญหาทางการ เมือง ก็มี. นี้แม้บทของมันแหละปัญหาทางสังคม แก้ปัญหา สังคมไม่ได้ เติมไปด้วยมลภาวะอย่างนี้, ปัญหาทางเศรษฐกิจ มันก็เดือดร้อน เรื่องของแพงของถูกของอะไรต่างๆ มัน เป็นปัญหาทางสังคม มันก็อยู่กันไม่เรียบร้อย.

ที่นี้ เรามาคูให้มันปลีกย่อย มันปลีกย่อยสารพัดอย่าง, ไปอ่านคูตามหน้าหนังสือพิมพ์ เกี่ยวกับอาชีพ ก็มี เกี่ยวกับการบริหารธุรกิจ ครอบครัว บ้านเรือน ประเทศชาติ ก็มี มันเป็นปัญหา. เรียกได้ว่าเป็นฝ่าย เรื่องของบุคคลแต่ละคน ก็มี ของฝ่ายสังคม เป็นหมู่ ๆ ก็มี จะเรียกว่าปัญหาของบุคคลก็ได้ ปัญหาของสังคมก็ได้, ถ้ามันรวมกันก็เรียกว่าสังคม ถ้ามันแยกกันเป็นคน ๆ มันก็เป็นบุคคล. แต่ควรจะถือว่า ถ้ามันมีบุคคลเป็น ๒ คนขึ้นมา ก็เรียกว่าสังคมดีกว่า; แม้ในครอบครัวเราก็เถอะ ในครอบครัวเรามี พ่อ แม่ ลูก ก็เรียกว่าสังคม สังคมเล็ก สังคมตั้งต้น เพราะมันหลายคนนี่, มันต้องไม่มีปัญหา.

อัตัมมยตาจะไขแก้ปัญหาได้ ทุกเพศ ทุกวัย ทุกสังคม เพศหญิงก็ได้เพศชายก็ได้ เพศบรรพชิตก็ได้ เพศกฤหัสถ์ก็ได้; คำว่าเพศนี้มันมีความหมายตามหน้าที่การงาน. ผู้หญิงก็ใช้อัตัมมยตา ผู้ชายก็ใช้อัตัมมยตา คือความคงที่ถูกต้องตามแบบของผู้ชายของผู้หญิง, ถ้าเป็นเพศกฤหัสถ์เพศบรรพชิต มันก็ต้องถูกต้องตามเพศนั้น ๆ; ถ้าไปปนกันแล้วมันยุ่ง เอาเรื่องของพระไปให้มรวาส เอา

เรื่องของขรรษาสให้พระ มันก็ยุ่งตาย อย่างที่มันกำลังยุ่งอยู่. นี่มันต้องถูกต้อง เฉพาะทุกเพศทุกวัย ทุกเพศทุกวัย ทุกสถานที่ ทุกเวลา ทุกการงาน ทุกระยะเวลา ทุกระดับชั้น จึงพูดว่า ตั้งแต่ ก ถึง ฮ.

ถ้าไม่มีอคติหมยตากก็ไม่มีวิวัฒนาการ.

ถ้าไม่มีการดิ้นรนไปตามความถูกต้องแล้ว ก็ไม่มีวิวัฒนาการ, ขอให้มอง ให้ดูเถอะ วิวัฒนาการ evolution นั้นมันดิ้นรนมาตามความถูกต้อง, ตั้งแต่เป็นสัตว์เซลล์เดียวหลายเซลล์ เป็นพืช เป็นสัตว์ เป็นคน เป็นอะไรมา มาเป็นคนแรกยุคหินยุคอะไรมา จนเป็นคนปัจจุบันนี้ มันก็ดิ้นรนไปตามการผลัดไสของความถูกต้อง. เพียงเท่านั้นมันยังไม่พอ มันยังไม่ถูกต้อง มันก็ดิ้นรน มันก็เกิดกระแสวิวัฒนาการ มาเป็นพวกเราที่นั่งกันอยู่ที่นี่, มันดิ้นรนมาตามความถูกต้องที่มันจะต้องถูกต้อง ถูกต้อง ๆ ๆ, อคติหมยตาจึงเป็นสิ่งที่ต้องใช้ในทุกกรณี.

เรื่องนี้นมันน่าหัว, จะขอเล่า คนหนึ่งเขามาที่นี่ เขาอยากจะมาขอคำอธิบายเรื่องอคติหมยตา^{นี้} เขาฟังวิทยุบาง

ครั้งเขาไม่รู้ว่าจะไร เขาก็อุทสาห์มาที่นี้. พอมาถามเขาก็
 ลืมไปว่า เขาจะถามว่าจะไร, เขาใช้คำไม่ถูก ที่แรกก็ว่า
 อิทป์บัจจยตา เอ๊ะ อ้อไม่ใช่ ไม่ใช่ นี่ค้ำันใหม่ แล้วค้ำัน
 ปนเปกกับค้ำ่าๆ.

ขอให้จำไว้ว่า สุกยอกของ“ตา”แล้วก็ต้องเป็นอตั้ม-
 มยตา ในฝ่ายธรรมะไปสุกยอกอยู่ที่ อตั้มมยตา, ในฝ่าย
 บุคคลไปสุกยอกอยู่ที่ค้ำ่า อตั้มมโย; อตั้มมโยหมายถึง
 พระอรหันต์ อตั้มมยตา ก็คุณธรรมสำหรับเป็นพระอรหันต์.

ผมเองก็ยังพูดผิด เอาอตั้มมยตาไปสับกับอิทป์-
 บัจจยตาอยู่บ่อยๆ. มันเป็นปัญหาที่ว่า เขาไม่เข้าใจ แล้ว
 เขาเห็นมันแปลกเกินไป เขาก็ไม่เชื่อ เขาก็ว่าเราเอาของ
 ปลอมมาหลอก; เลยต้องบอกว่า ไม่ใช่ไรดอก แมวย้อม
 ไม่ย้อมมันก็จับหนูทั้งนั้น, ขอให้ศึกษาไปเถอะ ศึกษาไปก่อน
 เถอะว่า อตั้มมยทานั้นมันคืออะไร.

ที่นี้จะมองดูประโยชน์ โดยประโยชน์ โดยอนิสงส์
 เป็นที่พึงได้ เป็นที่พึงอันสูงสุด, อตั้มมยตาเป็นที่พึงได้
 ในลักษณะที่ตรงตามพระพุทฺธประสงค์.

๕๕ ๖ ๖ ๖ ๕ ๕ ๕ ๕ ๖ ๖ ๖
ทพองนแทจรง คอตตนเองที่เห็นอคตมมยตา.

ทรงนข้อพุกกันน้อย มันมีปัญหา, ฟังอะไรกัน
 เราฟังอะไรกัน? ในพระไตรปิฎกทั้งหมด คุณไปหาเถอะ
 ไปลองหา มีตรงไหนที่ว่ามีฟังพระพุทธ ฟังพระธรรม ฟังพระ
 สงฆ์ มันไม่มี, มีก็โดยอ้อม ไม่ใช่คำว่าฟังพระพุทธ ฟัง
 พระธรรม ฟังพระสงฆ์; แต่มันกลับไปมีที่ว่า ฟังธรรม
 ฟังตน มันไม่มีว่า ฟังพระพุทธ ฟังพระธรรม ฟังพระสงฆ์,
 พบมากที่สุด ฟังตน.

อคตที่ป่า อคตสรณา อนนูลสรณา มีตนเป็นที่ป
 มีตนเป็นสรณะ อย่างมีสิ่งอื่นเป็นสรณะเลย, ธมฺมที่ป่า ธมฺม
 สรณา อนนูลสรณา มีธรรมะเป็นที่ป มีธรรมะเป็นสรณะ
 อย่างมีสิ่งอื่นเป็นสรณะเลย, ยทิทํ จตฺตาโร สติปิฎฺจํ
 นั้นแหละคือสติปิฎฺจํ ๔ พระพุทธเจ้าท่านย้ายอย่างนี้ทุกหน
 ทุกแห่ง. เราเรียนธรรมบทเราก็พบ อคฺตา หิ อคฺตโน นาโถ
 ให้มีตนเป็นที่ป, โภ หิ นาโถ ปโร สียา ใครอื่นจะเป็นที่
 ฟังได้.

แต่ที่^๕นี้เราไม่สนใจ^๕ ไม่สนใจจะฟัง^๕ตนหรือฟัง^๕ธรรมะ
 เราจะฟัง^๕พระพุทธ ฟัง^๕พระธรรม ฟัง^๕พระสงฆ์ เสียเรื่อย.
 นี้^๕คำว่า พุทฺธํ สรณํ คจฺจุลามี ธมฺมํ สรณํ คจฺจุลามี มันเขียนที่
 หลัง มันว่าที่หลัง, มันว่าตามความพอใจ ตามความรู้สึกของ
 บุคคลผู้^๕นั้น ที่จะฟัง^๕พระพุทธเจ้า, แล้วต่อไป^๕นี้ ข้าพเจ้าจะขอ
 ฟัง^๕พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็น^๕สรณะ. พระพุทธ-
 เจ้าไม่ได้ว่านะ มันไม่มีฝ่ายที่พระพุทธเจ้าว่าเลย มันมีฝ่าย
 ที่เราว่า ผู้เจ้าทุก^๕ชั้นนี้แหละว่า จะขอ^๕ฟัง^๕พระพุทธ พระธรรม
 พระสงฆ์. แล้วคำ^๕ฟัง^๕พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์^๕มัน
 มีอยู่ในคำ^๕ที่เขียนขึ้นใหม่^๕งั้น, โดยเฉพาะบท^๕ทำวัตรเย็น
 ทำวัตรสวดมนต์^๕ที่ว่า นตฺถิ เม สรณํ อญฺญํ^๕ นี้ เราว่ากันที่หลัง
 ไม่ใช่^๕พระพุทธเจ้าท่านว่า.

เอา^๕ที่^๕นี้^๕ก็มาถึง^๕ว่า ที่^๕ฟัง^๕แท้จริงมันต้อง^๕ฟัง^๕ตนเอง มัน
 ต้อง^๕ฟัง^๕ธรรมะ. ธรรมะอะไรจะเป็น^๕ที่^๕ฟัง^๕? ผมขอเสนอว่า
 อตัมมยตาจะเป็น^๕ที่^๕ฟัง^๕ แข็ง^๕โก้ ฟัง^๕ตน ฟัง^๕ธรรม ฟัง^๕ธรรมะ
 ฟัง^๕ตนเอง ก็ไม่^๕ฟัง^๕ผู้อื่น นี่^๕คือ^๕อตัมมยตา. ถ้า^๕มี^๕อตัมมยตา
 เป็น^๕ที่^๕ฟัง^๕ มันก็^๕ไม่^๕ฟัง^๕สิ่ง^๕อื่น เมื่อ^๕ไม่^๕ฟัง^๕สิ่ง^๕อื่น มันก็^๕ไม่มี^๕ทาง^๕ที่
 จะ^๕ไป^๕ฟัง^๕ไสยศาสตร์.

เรื่องสรณาคมน์ที่ขึ้นว่า พาทู เว สรณิ ยนฺติ
 มนุสฺสา ภยตฺชวิตา มนุषฺยมีภยํกุกคามแล้ว ฟังภูเขา ฟัง
 ต้นไม้ ฟังเจดีย์ ฟังอะไรต่ออะไรนั้น, นั้นมันฟังไสยศาสตร์
 พระพุทธเจ้าท่านปฏิเสธ; แต่มาฟังพระพุทธ ฟังพระธรรม
 ฟังพระสงฆ์ ก็มีคำว่า เห็นอริยสัจด้วยปัญญาอันชอบ โย จ
 พุทฺธจฺจ ธมฺมจฺจ สจฺจจฺจ สรณิ คโต จตฺตาริ อริยสจฺจานิ
 สมฺมปฺปญฺญา ย ปสฺสตี มันไม่หยุดอยู่เพียงว่า พระพุทธ พระ-
 ธรรม พระสงฆ์ มันมีมาเห็นว่า เห็นอริยสัจ ๔ อยู่ด้วย
 ปัญญาอันชอบ; เห็นอริยสัจ ๔ ก็คือเห็นอตัมมยตา
 เพียงลำพังผู้หนึ่งหรือภายนอก มันเป็นไสยศาสตร์.

ในที่บางแห่งพระพุทธเจ้าตรัสว่า *คฺมุเหหิ กิจจํ อาตปฺปิ*
อกฺขาตาโร ตถาคตา ความเพียรเป็นสิ่งที่ท่านต้องทำเอง ตถาค
ตฺถํ ทยายเนนํแต่ผู้บอก, มันก็ไม่ใช่ที่ฟัง แต่ตรัสบอกให้ทำ
ที่ฟังแก่ตนเอง ถ้าพระพุทธเจ้าเป็นที่ฟัง ก็เป็นผู้บอกให้ทำ
ที่ฟังแก่ตนเอง, พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ก็มีได้เป็นที่
ฟังโดยตรง แต่เป็นที่ฟังให้ไปทำเอง ทำเอาเอง, ทำตน
เองให้เป็นที่ฟัง ตามหลักเกณฑ์ของพระพุทธ พระธรรม
พระสงฆ์.

อัตัมมยตา คือธรรมที่จำเป็นทุกระดับของชีวิต.

ฉะนั้นขอให้มืออัตัมมยตา ความคงที่อยู่ในความถูกต้อง, ความแข็งโก้ อยู่ในความถูกต้อง ช่วยจำไว้ด้วย, ใช้ได้ตั้งแต่เด็กทารก จนถึงคนแก่เข้าโลงแหละ; ขอให้ยึดหลักอันหนักไปกับตัว คือคงที่อยู่ในความถูกต้อง. เมื่อใดไม่อยู่ในความถูกต้อง มันตายแน่ ๆ มันตายแน่ ๆ; ที่มันอยู่ได้ไม่ตายทุกวันนี้ เพราะมันมีความถูกต้องอยู่นะ, เด็ก ๆ ก็ถูกต้องเด็ก ๆ วัยรุ่นหนุ่มสาว มันมีความถูกต้องตามขั้นตอนของมัน มันจึงอยู่ได้, สัตว์เดรัจฉานก็เป็นอย่างนี้ ต้นไม้ต้นไม้ก็เป็นอย่างนี้, มันมีลักษณะแห่งความถูกต้องตามขั้นตอนของมัน แล้วมันก็เลื่อนเป็นลำดับมา.

สำคัญอยู่ที่ว่า ทำไมมันเลื่อนได้? เพราะถ้ามันยังไม่ถูกต้อง มันก็ต้องเปลี่ยนไป ไซ้ใหม่, ลองกิดคูกูไซ้ ไม่ถูกต้องมันก็อึดอึดคับแคบ มันก็ต้องเปลี่ยน, เมื่อเปลี่ยนมันก็เลื่อนไป มันขึ้นชั้นใหม่สบายกว่า มันก็อยู่, อ้าว เทียวมันก็เกิดความอึดอึดขึ้นมา มันก็ต้องเลื่อนไป. แม้แต่หมานะ ขอรักษนะ พุทหายาบ ๆ นอนตรงนี้ไม่สบาย มันเลื่อนไปนอนที่ตรงนั้น

นอนตรงนั้น ไม่สบาย มันเลื่อนไปนอนที่ตรงโน้น, แม้แต่หมา
มันยังทำเป็น มันหาความถูกต้องของมันเรื่อย.

ขอให้อีกคำที่ว่า คงที่อยู่ในความถูกต้อง ยังไม่
ถูกต้องกูไม่เอา กูไม่เอา กับมันถ้ายังไม่ถูกต้อง มันก็เลื่อนไป
เลื่อนไป, ฉะนั้น *อดัมมยตา*—คงที่อยู่ในความถูกต้อง มัน
ผลักดันให้ขึ้นไปหาความถูกต้อง ที่สูงยิ่ง ๆ ขึ้นไป.

เราจะต้องมีความถูกต้อง คือ *อดัมมยตา* มิฉะนั้นก็จะ
ไหลไปหา *ไสยศาสตร์* มี *ไสยศาสตร์* เป็นที่พึ่ง มันก็ไหลไปจาก
พุทธศาสนา, *ไสยศาสตร์* นี้เขาผ่านกันมามากแล้วในอินเดีย
จนพระพุทธรเจ้าท่านมา. พุทธศาสตร์ พุทธศาสตร์—ศาสตร์
ของคนอื่น, *ไสยศาสตร์*—ศาสตร์ของคนหลับ ต้องเปลี่ยน
จาก *ไสยศาสตร์* ศาสตร์ของคนหลับ มาเป็นศาสตร์ของคนตื่น.

ถ้าจะชวนพระเครื่อง ก็ชวนอย่างพุทธศาสตร์ คือ
เป็นสิ่งเตือนให้รู้ ว่าถูกเป็นอย่างไร ถูกต้องเป็นอย่างไร,
พระพุทธรเจ้าเป็นอย่างไร ไม่ลืมนะพระพุทธรเจ้า; ถ้าเราชวน
พระเครื่องอย่างนั้นก็เห็นพุทธศาสตร์ แต่ถ้าชวนเพื่อให้
คุ้มครองเป็นของศักดิ์สิทธิ์ อย่างนั้นก็เห็น *ไสยศาสตร์*, พุค

มากไปเดี๋ยวก็ถูกตำ คุณไปคิดเอาเอง. นี่เขาก็พูดกันมาก
เรื่องเครื่องบินตก ก็นึกถึงพระเครื่องทั้งนั้น, มันเป็นเรื่อง
งอก งอกออกไปที่หลัง งอกออกไปจากพุทธศาสตร์.

พระพุทธรูปเจ้าพระองค์นรินทร์ มาเป็นพระพุทธรูปเจ้า
อย่างบุคคล, พระพุทธรูปเจ้าอย่างบุคคลนิพพานแล้ว ก็มี
พระธาตุ มีพระเจดีย์ มีต้นโพธิ มีพระพุทธรูป, แล้ว
จากพระพุทธรูปนี้ มันงอกออกไป งอกออกไปจนกลายเป็น
สินค้าแล้ว, เป็นบุคคลที่ถูกหล่อรูปมากที่สุด. ใครถูกพิมพ์
รูปมากที่สุด? พระเจ้าแผ่นดิน เขาพิมพ์แสตมป์มากที่สุด.
ใครถูกหล่อรูปมากที่สุด? พระพุทธรูปเจ้า เตียนวันเป็นเกวียน ๆ.
พระพุทธรูปทั้งใหญ่ทั้งเล็กทั้งเล็ก ๆ ที่สุด นี่มันนับไม่ไหว.
ท่านถูกหล่อรูปมากที่สุด แต่ไม่เหมือนสักรูป.

ในที่สุดขอสรุปความว่า อตัมมยตาช่วยได้ทุก
กรณี ทุกกาละ ทุกเทศะ ทุกชั้นตอน ทุกขนาด.

สรุป

เอา สรุปความว่า เราทำแพแตกนะ, แล้วต่อมาเรา
 พุดถึง เรื่องทำแพกันใหม่, แล้วต่อมาเราพุดถึง เรื่องทำ
 แพให้ดีที่สุด มีปฏิจสมุปบาทที่ปั๋วจอยตาเป็นลำเรือ มี
 อานาปานสติเป็นเครื่องขับเคลือน, แล้วต่อมาเราพุดว่า มัน
 สร้างได้ทุกขนาดเลย, แล้วต่อมาเราพุดว่า ธรรมสำหรับ
 พระพุทธเจ้า ที่ไปโปรดโลก ไปโปรดโลกทั่วโลก. วันนั้น
 วันสุดท้ายก็พุดเรื่องว่า อตัมมยตา เป็นสิ่งที่ต้องใช้ ใน
 ทุกกรณี, แม้แต่จะเรียนหนังสือ เด็กๆ ก็ต้องใช้ เรียน
 ประถม มัธยม อุดมก็ต้องใช้ เรียนมหาวิทยาลัยอย่างนั้นก็ลองดู,
 หากดูของความถูกต้องของเรื่องนั้นๆ ให้พบ แล้วคงที่อยู่ใน
 ความถูกต้องจนกว่าจะเต็มขนาด มันก็จะเลื่อนต่อไป.

นี่แหละฝากของที่ระลึก แก่เพื่อนสพรหมจารี สหรั้มมิก
 ทั้งหลาย ว่าอตัมมยตานั้นแหละพระเครื่อง พระเครื่อง
 ที่ควรจะแขวนไว้ตลอดเวลา. ขอให้แขวนไว้กับจิตใจ จะได้
 มีความถูกต้อง คงที่ แข็งโก้ก ห้วนไหวไม่ได้ เปลี่ยนแปลง
 ไม่ได้, ทำลายอะไรได้ ฝ่าทะลุไปได้ ในทุกๆ ปัญหา.

ขอยุติการบรรยาย เพราะความสมควรแก่เวลา และ
 หหมดแรงที่จะพุดแล้ว, ขอยุติการบรรยาย.

รายชื่อหนังสือ ชุดหมุนล้อ

อันดับ	เรื่อง	พิมพ์ครั้งที่	อันดับ	เรื่อง	พิมพ์ครั้งที่	อันดับ	เรื่อง	พิมพ์ครั้งที่
๑.	พระพุทธรูปเก่ากลอน	๔	๒๕.	วันครุ	๑	๔๓.	พระรัตนตรัย	
๒.	การศึกษาคืออะไร?	๑	๒๖.	แผ่นดินทองต้องสร้างด้วย	๑		ที่ท่านทั้งหลายยังไม่รู้จัก	๒
๓.	การงานคืออะไร?	๑		แผ่นดินธรรม	๑	๔๔.	การพัฒนาชีวิตโดยพระ-	
๔.	ทรัพย์สินสมบัติคืออะไร?	๑	๒๗.	เมื่อพอใจในหน้าที่ ท้ากลัง	๑		ไตรลักษณ์จัดเป็นอคมมโย	๑
๕.	สิ่งที่ดีที่สุดในชีวิตมนุษย์	๑		กระทำ ก็มีสวรรค์อยู่ ณ		๔๕.	ปฏิหาริย์แห่งอคมมยคา	๑
๖.	ปัญหาที่เกิดจากการศึกษา			ที่ตนเอง. เมื่อไม่รู้จักตัวเอง		๔๖.	สหยาธรรมของอคมมยคา	
	ไม่สมบูรณ์แบบ	๑		ก็ไม่รู้ว่าตนควรจะมีหน้าที่			และ อคมมยคา กับ ปัญหา	
๗.	ปวราณา และธรรมะ			อะไร	๑		ของมนุษย์ยุคปรมาณู	๑
	ในฐานะสิ่งที่ต้องศึกษา	๑	๒๘.	ความเป็นพระอรหันต์	๑	๔๗.	พระพุทธรูปที่ท่านยังไม่	
๘.	ชาติในปัจจุจตมุปบาท	๑	๒๙.	ธรรมะคุ้มครองโลก	๑		รู้จักและอคมมคคิของความ	
๙.	ทางออกที่ ๓ แห่งยุค		๓๐.	ลูกของชีวิต กับ เสน่ห์			เป็นแพทย์	๒
	ปัจจุบัน	๑		ของลูก	๑	๔๘.	การเห็นพระพุทธรูปเจ้า	
๑๐.	การบวชคืออะไร?	๑	๓๑.	กระแสแห่งชีวิตเป็นสิ่งที่			พระองค์จริง และ	
๑๑.	ศาสนาคืออะไร?	๑		ต้องรู้จัก			พระพุทธรูปเจ้ามีอยู่ใน	
๑๒.	ตัวตนคืออะไร?	๑	๓๒.	สิ่งแรกที่จะต้องรู้จักนั้น			ทุกหนทุกแห่ง	๑
๑๓.	อานาปานสติภาวนา	๑		คือความทุกข์	๑	๔๙.	ชีวิตที่ไม่เสียชาติเกิด	๑
๑๔.	ธรรมะในฐานะสิ่งที่ต้อง		๓๓.	การหมดความเห็นแก่ตัว		๕๐.	หลักเกณฑ์ที่จะช่วยโลก	
	ศึกษาที่ชนคมตวตนและ			คือหมตทกข์	๑		ให้รอดอยู่ได้	๑
	ไม่มีตัวตน	๑	๓๔.	ชีวิต คือชนร้งทำ		๕๑.	เลิกอายุแล้วมาอยู่กับ	
๑๕.	คุณพระไม่ตาย	๑		มิใช่ตัวตน	๑		อคมมยคา	๒
๑๖.	คุณพระไม่ตายและ		๓๕.	อคมมยคาภา	๒	๕๒.	ความไม่เห็นแก่ตัว	
	เกิดมาทำไม?	๑	๓๖.	อคมมยคาประยัค	๒		และความสุขสามระดับ	๑
๑๗.	ความรักดี	๑	๓๗.	อคมมยคาใช้หย่าอะไร		๕๓.	อารมภกตาของการเลิกอายุ	๑
๑๘.	เกี่ยวกับสิ่งที่เรียกว่า			ได้บ้าง	๒	๕๔.	พระรัตนตรัยนั้นแหละ	
	"พระเจ้า"	๑	๓๘.	เด็กจะเป็นผู้สร้างโลก			คือตัวพุทธศาสนา	๑
๑๙.	ครูคือผู้ทำหน้าที่สร้างโลก	๑		ในอนาคต	๑	๕๕.	ชีวิตที่มีพื้นฐาน และสิ่ง	
๒๐.	การท้าวตวตนแบบ		๓๙.	คู่มืออานาปานสติภาวนา			ที่เป็นพื้นฐานของชีวิต	๑
	โบราณ	๑		อย่างสมบูรณ์แบบ	๒	๕๖.	อริยสังและอคมมยคาภา	
๒๑.	ประมวลปรมัตถธรรม		๔๐.	การใช้อานาปานสติให้เป็น			และ อคมมยคา กับ ธรรม	
	ที่คนธรรมดาควรทราบ	๑		ประโยชน์ในบ้านเรือน	๒		จักร	๑
๒๒.	โลกอื่น	๑	๔๑.	บทช่วยจำสำหรับเรื่อง		๕๗.	อคมมยคาเท่าที่ควรจะรู้จัก	
๒๓.	ความเกิดแห่งทุกข์ และ			อคมมยคา	๑		กันไว้บ้าง และอคมมยคา	
	ความไม่เกิดแห่งทุกข์	๑	๔๒.	อคมมยคา กับ สันติภาพ	๑		ช่วยได้ในทุกกรณี	๑
๒๔.	นิรวณ	๒						

อติมมยตาเท่าที่ควรจะรู้จักกันไว้บ้าง.

- อติมมยตาเป็นเรื่องสูงสุด ไม่มีเรื่องนั้นก็ไม่มีพุทธศาสนา.
- จิตกความเป็นประภัสสรไว้ได้ เพราะมีอติมมยตากำจัดสิ่งที่เข้ามาปรุงแต่ง.
- สิ่งปรุงแต่งจิตที่ควรรู้จัก : คันทหา มานะ ทิฏฐิ อายตนะภายนอก อัสสาทะของกาม รูป และอรุปธาตุ, สิ่งที่มีอยู่และเป็นไปคามธรรมชาติ.
- ปรุงแต่งแล้วทำให้เกิดเวทนา เกิดคันทหา เกิดตัวกู-ของกู แล้วก็เป็นทุกข์.
- มีอติมมยตาควบคุมเวทนาได้ ก็ควบคุมโลกได้.
- ควรจะรู้จักอติมมยตาและนำมาใช้ตามสมควรแก่อัตกภาพ.

อติมมยตาช่วยได้ในทุกกรณี.

- อติมมยตาตามพยัญชนะ   - ความที่ไม่สำเร็จมาจากปัจจัยนั้น ๆ.
- อติมมยตาตามอรรถะ   - อันปัจจัยใด ๆ ปรุงแต่งไม่ได้.
- ลักษณะของอติมมยตา   - ความคงที่อยู่ในความถูกต้อง.
- อติมมยตาในภาษาสากล   - unconditionability, unconcoctability.
- อติมมยตาโดยอุปมา   - แข็งเหมือนเพชร, ไม่หวั่นไหวยิ่งกว่าภูเขา.
- ทางมาของอติมมยตา   - เริ่มค้นจากอนิจจา ทุกขตา อนัตตา ธรรมัญฐิตตา ธรรมนนิยามตา อิทัปปัจจยตา สุตญญตา ตถาตา อติมมยตา.
- อติมมยตาใช้ได้ในทุกกรณี   เพราะทุกบุคคล ทุกกาลและเทศะ ต้องการความคงที่อยู่ในความถูกต้อง.
- อติมมยตาช่วยได้ทุกกรณี   เพราะแก้ปัญญาได้หมด ทั้งทางกาย ทางจิต ทางวิญญาณ ทุกเพศทุกวัย ทุกสังคม แม้ปัญหาเล็กน้อยปลีกย่อย.